

WIJ WILLEM ALEXANDER,
BIJ DE GRATIE GODS,
KONING DER NEDERLANDEN,
PRINS VAN ORANJE-NASSAU,
ENZ. ENZ. ENZ.

Wijziging van onder meer de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek met het oog op het optimaliseren van het accreditatiestelsel (Wet accreditatie op maat)

Voorstel van wet

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodzakelijk is een aantal knelpunten in het accreditatiestelsel op te lossen, de ervaren administratieve lasten van het accreditatiestelsel te verminderen en in verband daarmee de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek aan te passen. Dat het voorts wenselijk is de bepalingen in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek die betrekking hebben op de kwaliteitszorg en het accreditatiestelsel te herschikken zodat die samen een meer overzichtelijk geheel vormen;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ARTIKEL I WIJZIGING VAN DE WET OP HET HOGER ONDERWIJS EN WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

De Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 1.1 wordt als volgt gewijzigd:

1. In onderdeel q wordt na "opleiding" ingevoegd: een Ad-programma daaronder begrepen.
2. Na onderdeel q worden drie nieuwe onderdelen ingevoegd, luidende:
 - q1. accreditatiekader: kader waarin het accreditatieorgaan zijn werkwijze met betrekking tot de taken, genoemd in artikel 5.2, eerste en tweede lid, vastlegt;
 - q2. accreditatie nieuwe opleiding: accreditatie van een opleiding, die voor het eerst positief is beoordeeld bij een toets nieuwe opleiding;
 - q3. accreditatie bestaande opleiding: accreditatie als bedoeld in artikel 5.11;
3. De onderdelen r en s komen te luiden:

- r. toets nieuwe opleiding: toets op de kwaliteit van een opleiding, die voor het eerst wordt beoordeeld in het kader van verkrijging van accreditatie;
 - s. instellingstoets kwaliteitszorg: toets op de interne kwaliteitszorg en de inzet tot verbetering van de resultaten van een instelling voor hoger onderwijs, voor zover betrekking hebbend op de kwaliteit van haar opleidingen;.
4. Na onderdeel s wordt een nieuw onderdeel ingevoegd, luidende:
- s1. keurmerk ITK: keurmerk dat tot uitdrukking brengt dat de interne kwaliteitszorg en de inzet tot verbetering van de resultaten van een instelling voor hoger onderwijs, voor zover betrekking hebbend op de kwaliteit van haar opleidingen, positief is beoordeeld;.

B

Artikel 1.7a, eerste lid, onderdeel b, komt te luiden:

- b. hoofdstuk 5,.

C

Na artikel 1.17 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

1.17a. Kwaliteitszorg instellingen voor wetenschappelijk onderzoek

1. Het instellingsbestuur van een instelling voor wetenschappelijk onderzoek als bedoeld in artikel 1.5 draagt er zorg voor dat wordt voorzien in een regelmatige beoordeling, mede door onafhankelijke deskundigen, van de kwaliteit van de werkzaamheden van de instelling. Voor zover die beoordeling mede geschiedt door onafhankelijke deskundigen worden de uitkomsten daarvan door het instellingsbestuur openbaar gemaakt.
2. Onze Minister ziet toe op de uitvoering van het eerste lid. Hij kan onderzoek laten verrichten naar de kwaliteit van de werkzaamheden van de instellingen.

D

Artikel 1.18 komt te luiden:

Artikel 1.18. Algemene kwaliteitszorg

Het instellingsbestuur van een instelling voor hoger onderwijs draagt er zorg voor dat, zoveel mogelijk in samenwerking met andere instellingen, wordt voorzien in een regelmatige beoordeling, mede door onafhankelijke deskundigen, van de kwaliteit van de werkzaamheden van de instelling. De beoordeling bij instellingen voor hoger onderwijs geschiedt mede aan de hand van het oordeel van studenten over de kwaliteit van het onderwijs van de instelling. Voor zover die beoordeling mede geschiedt door onafhankelijke deskundigen worden de uitkomsten daarvan door het instellingsbestuur openbaar gemaakt. Bij de beoordeling worden de uitkomsten van eerdere beoordelingen betrokken.

E

Na hoofdstuk 4 wordt een nieuw hoofdstuk ingevoegd, luidende

Hoofdstuk 5. Accreditatie in het hoger onderwijs

Artikel 5.1. Reikwijdte

Dit hoofdstuk heeft betrekking op de instellingen voor hoger onderwijs die een opleiding of een Ad-programma verzorgen of willen gaan verzorgen.

Titel 1. Accreditatieorgaan

Artikel 5.2 Instelling en taken accreditatieorgaan

1. Er is een accreditatieorgaan dat is belast met het verlenen van accreditatie, het keurmerk ITK, en overige hem bij of krachtens de wet opgedragen taken. Het accreditatieorgaan bezit rechtspersoonlijkheid.
2. Activiteiten die het accreditatieorgaan verricht in het kader van het verlenen van accreditatie en het keurmerk ITK zijn:
 - a. het indelen van opleidingen in visitatiegroepen op voorstel van de instelling;
 - b. het instellen van een onafhankelijke en commissie van deskundigen, waarvan een student-lid deel uitmaakt, die adviseert over de kwaliteit van een opleiding in het kader van een aanvraag voor een toets nieuwe opleiding, respectievelijk de kwaliteit een Ad-programma in het kader van een toets nieuw Ad-programma, dan wel de kwaliteitszorg in het kader van een instellingstoets kwaliteitszorg als bedoeld in respectievelijk de artikelen 5.6, 5.22 en 5.23;
 - c. het instemmen met de door instellingsbesturen binnen een visitatiegroep gezamenlijk samengestelde commissie van deskundigen, die de opleidingen van deze instellingen beoordeelt als bedoeld in artikel 5.12, voor zover die commissie onafhankelijk en deskundig is;
 - d. het doen van een bindende voordracht aan de instelling voor de samenstelling van een commissie als bedoeld in onderdeel c, indien en voor zover de instellingsbesturen niet komen tot het gezamenlijk samenstellen van een dergelijke commissie;
 - e. het op diens verzoek adviseren van Onze Minister over het gebruik van de bevoegdheid, bedoeld in artikel 5.20, eerste lid, respectievelijk artikel 5.30, eerste lid; en
 - f. het opstellen van een accreditatiekader.
3. Het accreditatieorgaan rapporteert desgevraagd aan Onze Minister over de kwaliteit van opleidingen in het hoger onderwijs met het oog op de vergelijkbaarheid aan de hand van zijn beoordelingen op grond van dit hoofdstuk. Het accreditatieorgaan doet op grond daarvan voorstellen die hij in het belang van de kwaliteit van opleidingen in het hoger onderwijs nodig acht.
4. Bij ministeriële regeling worden de werkzaamheden bepaald die het accreditatieorgaan verricht in verband met het beoordelen van ander onderwijs dan hoger onderwijs of in verband met opdrachten als bedoeld in artikel 1, tweede lid, van het Accreditatieverdrag.
5. Onverminderd het Accreditatieverdrag en het daarop gebaseerde Beheersreglement is op het accreditatieorgaan de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen van toepassing.

Artikel 5.3 Accreditatiekader

1. Het accreditatieorgaan neemt in het accreditatiekader in ieder geval een uitwerking op van:
 - a. de wijze van indeling van opleidingen in visitatiegroepen;
 - b. de wijze waarop, onverminderd het bepaalde in artikel 5.14, de onafhankelijkheid en deskundigheid van de commissies, bedoeld in artikel 5.2, tweede lid, wordt gewaarborgd;
 - c. de kwaliteitsaspecten, bedoeld in de artikelen 5.7, 5.12 en 5.23, waarbij ten minste onderscheid wordt gemaakt tussen het wetenschappelijk onderwijs en het hoger beroepsonderwijs, tussen Ad-programma's, bacheloropleidingen en masteropleidingen en waarbij rekening wordt gehouden met het verschil in de wijze van beoordeling van aanvragen van instellingsbesturen met en zonder een keurmerk ITK;
 - d. de aanvraagprocedure voor het verkrijgen van accreditatie en het keurmerk ITK, met dien verstande dat de uitwerking van de verzwaarde toets nieuwe opleiding voor de eerste opleiding die wordt verzorgd door een rechtspersoon die geaccrediteerde opleidingen wil verzorgen ten minste inhoudt dat deze plaatsvindt op basis van het volledige curriculum van de opleiding, waarop de

- aanvraag betrekking heeft, welke ten tijde van de aanvraag ten minste één maal recent in Nederland is verzorgd en waaraan studenten zijn afgestudeerd; en
- e. de voorwaarden voor het verlenen van de oordelen onvoldoende, voldoende, goed en excellent aan de kwaliteitsaspecten van een opleiding, bedoeld in artikel 5.12.
 2. Alvorens het accreditatiekader vast te stellen of te wijzigen, voert het accreditatieorgaan overleg met vertegenwoordigers van de gezamenlijke instellingen voor hoger onderwijs en andere betrokkenen, waaronder studentenorganisaties als bedoeld in artikel 3.3 en de daarvoor in aanmerking komende vakorganisaties van overheids- en onderwijspersoneel.
 3. Het accreditatiekader of een wijziging daarvan behoeft de goedkeuring van Onze Minister. De goedkeuring kan worden onthouden wegens strijd met het recht of het algemeen belang.
 4. Onze Minister verleent zijn goedkeuring niet dan nadat vier weken zijn verstreken nadat zijn voornemen daartoe aan de beide kamers der Staten-Generaal is voorgelegd. Het besluit omtrent goedkeuring wordt binnen 17 weken na de verzending ter goedkeuring bekendgemaakt aan het accreditatieorgaan.
 5. Het accreditatiekader of de wijziging daarvan wordt bekendgemaakt door plaatsing in de Staatscourant.
 6. Het accreditatieorgaan bespreekt het accreditatiekader met instanties in de Europese landen, in het bijzonder met instanties in de grenslanden.

Artikel 5.4 Voordracht bestuursleden accreditatieorgaan

1. Voordat Onze Minister een voordracht doet voor bestuursleden als bedoeld in artikel 5 van het Accreditatieverdrag, worden de vertegenwoordigers van de gezamenlijke instellingen voor hoger onderwijs en de daarvoor in aanmerking komende vakorganisaties van overheids- en onderwijspersoneel gehoord.
2. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing op het horen van de gezamenlijke studentenorganisaties, bedoeld in artikel 3.3, in verband met de voordracht van twee bestuursleden.
3. De bestuursleden die door Onze Minister worden voorgedragen zijn geen aan Onze Minister ondergeschikte ambtenaren.
4. Voordat het Comité van Ministers, bedoeld in het Accreditatieverdrag, een door Onze Minister voorgedragen bestuurslid schorst of ontslaat, worden de vertegenwoordigers van de gezamenlijke instellingen voor hoger onderwijs en de vakorganisaties, bedoeld in het eerste lid, door Onze Minister gehoord.

Artikel 5.5 Financiële middelen

1. Onze Minister stelt jaarlijks aan het accreditatieorgaan ten laste van de begroting van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap overeenkomstig de artikelen 14 en 15, derde lid, van het Accreditatieverdrag financiële middelen ter beschikking voor de vervulling van zijn taken, voortvloeiend uit artikel 1, eerste en tweede lid, van het Accreditatieverdrag.
2. Onze Minister stelt jaarlijks voor 1 september van enig kalenderjaar, doch niet dan nadat hij daarover met het accreditatieorgaan heeft overlegd, het bedrag vast dat voor het daaropvolgende kalenderjaar aan het accreditatieorgaan ter beschikking zal worden gesteld en neemt dit bedrag op in het voorstel van wet tot vaststelling van de begroting van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
3. Het boekjaar van het accreditatieorgaan valt samen met het kalenderjaar.
4. Zolang de wet tot vaststelling van de begroting, bedoeld in het eerste en tweede lid, niet in werking is getreden, verstrekt Onze Minister met ingang van het kalenderjaar waarop de begroting betrekking heeft, in de vorm van maandelijks termijnen een voorschot aan het accreditatieorgaan tot een maximum van het bedrag, bedoeld in het tweede lid.

Titel 2. Toets nieuwe opleiding en accreditatie nieuwe opleiding

Artikel 5.6 Aanvraag toets nieuwe opleiding

1. Een toets nieuwe opleiding wordt uitgevoerd op aanvraag van het instellingsbestuur
2. Bij de aanvraag vermeldt het instellingsbestuur tevens de door hem beoogde:
 - a. visitatiegroep waartoe de opleiding kan behoren;
 - b. naam van de opleiding; en
 - c. toevoeging aan de graad als bedoeld in artikel 7.10a, tweede of derde lid, voor zover het een opleiding in het hoger beroepsonderwijs betreft.
3. Een toets nieuwe opleiding is niet vereist indien sprake is van:
 - a. het samenvoegen van geaccrediteerde opleidingen en het accreditatieorgaan in het kader van de aanvraag voor instemming met het verzorgen van de samengevoegde opleiding, bedoeld in artikel 6.2, heeft geoordeeld dat de samengevoegde opleiding geen nieuwe opleiding is; of
 - b. het ongedaan maken van een samenvoeging van geaccrediteerde opleidingen als bedoeld in artikel 6.2, vijfde lid.

Artikel 5.7 Beoordeling aanvraag toets nieuwe opleiding

1. De kwaliteit van een opleiding waaraan nog geen accreditatie is verleend, wordt beoordeeld aan de hand van de volgende kwaliteitsaspecten:
 - a. het beoogde eindniveau van de opleiding, gelet op hetgeen internationaal gewenst en gangbaar is;
 - b. de inhoud en opzet van het onderwijsprogramma;
 - c. de wijze van beoordeling, toetsing en examinering van de studenten.
 - d. de kwaliteit van het docententeam;
 - e. de opleidingsspecifieke voorzieningen alsmede de instellingsbrede voorzieningen die van invloed zijn op de kwaliteit van de opleiding, daaronder mede begrepen voldoende studiebegeleiding en voorzieningen die de toegankelijkheid en studeerbaarheid voor studenten met een functiebeperking bevorderen;
 - f. de vormgeving en effectiviteit van de interne kwaliteitszorg gericht op de systematische verbetering van de opleiding; en
2. De kwaliteit van een opleiding, waaraan geen accreditatie is verleend en waaraan feitelijk al onderwijs wordt verzorgd, wordt beoordeeld aan de hand van de kwaliteitsaspecten, genoemd in het eerste lid onderdelen a, b en d tot en met f, alsmede aan de hand van:
 - a. het gerealiseerde niveau, gelet op hetgeen internationaal gewenst en gangbaar is; en
 - b. de deugdelijkheid van de beoordeling, toetsing en examinering van de studenten.
3. Het accreditatieorgaan beoordeelt of op grond van het advies van de commissie van deskundigen, bedoeld in artikel 5.2, tweede lid, onderdeel b, een positief besluit op de toets nieuwe opleiding genomen kan worden.
4. Het accreditatieorgaan beoordeelt tevens of:
 - a. de naam van de opleiding voldoende inzicht biedt in de inhoud van de opleiding en aansluit bij hetgeen gebruikelijk is binnen de sector waartoe de opleiding behoort en binnen de beoogde visitatiegroep; en
 - b. de toevoeging aan een graad internationaal herkenbaar is aan de hand van een referentielijst, die bij ministeriële regeling wordt vastgesteld.
5. Het accreditatieorgaan neemt binnen zes maanden na ontvangst van de aanvraag een besluit.
6. Het instellingsbestuur is het accreditatieorgaan een vergoeding verschuldigd van de kosten van de beoordeling van de aanvraag, waaronder de beoordeling van de opleiding door de commissie van deskundigen, overeenkomstig een door Onze Minister, na overleg met het accreditatieorgaan, vast te stellen tarief.

Artikel 5.8 Verlening van accreditatie nieuwe opleiding en accreditatie nieuwe opleiding onder voorwaarden

1. Indien de kwaliteit van de opleiding door het accreditatieorgaan op alle kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5.7, eerste, respectievelijk tweede lid, positief wordt beoordeeld, wordt aan de opleiding accreditatie nieuwe opleiding verleend voor de duur van zes jaar, met dien verstande dat:
 - a. het instellingsbestuur een bekostigde opleiding binnen tien maanden, respectievelijk een onbekostigde opleiding binnen zes maanden, laat registreren in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs als bedoeld in artikel 6.2, zevende lid;
 - b. een opleiding, waaraan feitelijk nog geen onderwijs wordt verzorgd, drie jaar nadat accreditatie verkregen is, wordt beoordeeld op de kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5.7, tweede lid; en
 - c. de termijn van accreditatie door het accreditatieorgaan kan worden ingekort met maximaal 2 jaar in verband met gelijktijdige beoordeling binnen de visitatiegroep waartoe de opleiding gaat behoren.
2. Onverminderd het eerste lid, wordt indien een opleiding, waaraan feitelijk nog geen onderwijs wordt verzorgd, door het accreditatieorgaan positief wordt beoordeeld op de kwaliteitsaspecten genoemd in het eerste lid, onderdelen a en c, maar negatief op een of meer van de kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5.7, eerste lid, onderdelen b en d tot en met f, en de tekortkomingen kunnen naar zijn opvatting binnen een afzienbare tijd worden weggenomen, accreditatie nieuwe opleiding voor de duur van zes jaar verleend onder de voorwaarde dat de opleiding binnen twee jaar nadat accreditatie is verkregen, wordt herbeoordeeld op de kwaliteitsaspecten, die negatief zijn beoordeeld en op deze kwaliteitsaspecten alsnog positief worden beoordeeld.
3. Onverminderd het eerste lid, wordt indien een opleiding, waaraan feitelijk al onderwijs wordt verzorgd, door het accreditatieorgaan positief wordt beoordeeld op het kwaliteitsaspect, genoemd in artikel 5.7, eerste lid, onderdeel a, maar negatief op een of meer van de kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5.7, eerste lid, onderdelen b en d tot en met f, of tweede lid onderdelen a en b, maar de tekortkomingen kunnen naar zijn opvatting binnen een afzienbare tijd worden weggenomen, accreditatie nieuwe opleiding voor de duur van zes jaar verleend onder de voorwaarde dat de opleiding binnen twee jaar nadat accreditatie is verkregen, wordt herbeoordeeld op de kwaliteitsaspecten, die negatief zijn beoordeeld en op deze kwaliteitsaspecten alsnog positief worden beoordeeld.
4. Het accreditatieorgaan kan in het besluit tot verlening van accreditatie nieuwe opleiding onder voorwaarden voorschriften geven met betrekking tot:
 - a. de wijze waarop de tekortkomingen moeten worden weggenomen;
 - b. de wijze waarop en de termijn waarbinnen uiterlijk door het instellingsbestuur aan het accreditatieorgaan moet worden gerapporteerd; en
 - c. de berichtgeving door het instellingsbestuur over de tekortkomingen en de gestelde voorwaarden aan studenten en andere belanghebbenden.
5. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen aanvullende voorschriften worden vastgesteld met betrekking tot accreditatie nieuwe opleiding onder voorwaarden. Onze Minister legt het ontwerp van een dergelijke algemene maatregel van bestuur voor aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal. De voordracht voor die algemene maatregel van bestuur wordt niet gedaan dan nadat vier weken na die voorlegging zijn verstreken.
6. Indien een toets nieuwe opleiding wordt aangevraagd voor een nieuwe masteropleiding in het hoger beroepsonderwijs die de voortzetting vormt van een bestaande postinitiële masteropleiding in het hoger beroepsonderwijs, waaraan accreditatie is verleend, verleent het accreditatieorgaan accreditatie zonder nader onderzoek voor dezelfde termijn en onder dezelfde voorwaarden als gold voor de bestaande opleiding.
7. In het besluit tot verlening van accreditatie nieuwe opleiding vermeldt het accreditatieorgaan het kwartaal van het kalenderjaar waarin een aanvraag voor

- accreditatie bestaande opleiding moet worden ingediend met het oog op het bepaalde in de artikelen 5.12 tot en met 5.16, en continuering van de accreditatie.
8. Artikel 5.7, zesde lid, en artikel 5.10 zijn op de beoordelingen, bedoeld in het eerste lid, onderdeel b, en het tweede en derde lid, van overeenkomstige toepassing.

Artikel 5.9 Weigering accreditatie nieuwe opleiding

1. Accreditatie nieuwe opleiding wordt door het accreditatieorgaan geweigerd indien uit aanvraag blijkt dat de instelling een opleiding verzorgt of voornemens is te verzorgen die geheel of in hoofdzaak overeenstemt met een opleiding, verzorgd door dezelfde instelling, waarvoor accreditatie is geweigerd of is ingetrokken als bedoeld in artikel 5.19 of artikel 5.20, binnen drie jaar voorafgaand aan de aanvraag.
2. Accreditatie nieuwe opleiding wordt door het accreditatieorgaan eveneens geweigerd indien de kwaliteit van de opleiding waaraan feitelijk nog geen onderwijs wordt verzorgd:
 - a. negatief wordt beoordeeld op een of beide de kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5.7, eerste lid onderdeel a en c; of
 - b. positief wordt beoordeeld een of beide kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5.7, eerste lid, onderdelen a en c, maar negatief op een of meer van de kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5.7, eerste lid, onderdelen b en d tot en met f en de tekortkomingen kunnen naar het oordeel van het accreditatieorgaan niet binnen afzienbare tijd worden weggenomen.
3. Accreditatie nieuwe opleiding wordt door het accreditatieorgaan geweigerd indien de kwaliteit van de opleiding waaraan feitelijk al onderwijs wordt verzorgd:
 - a. negatief wordt beoordeeld op het kwaliteitsaspect, genoemd in artikel 5.7, eerste lid onderdeel a; of
 - b. positief wordt beoordeeld het kwaliteitsaspect, genoemd in artikel 5.7, eerste lid, onderdelen a, maar negatief op een of meer van de kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5.7, eerste lid, onderdelen b en d tot en met f en tweede lid, onderdelen a en b, en de tekortkomingen kunnen naar het oordeel van het accreditatieorgaan niet binnen afzienbare tijd worden weggenomen.

Artikel 5.10 Accreditatierapport

1. Het accreditatieorgaan legt in het accreditatierapport vast:
 - a. het advies van de commissie van deskundigen over de kwaliteitsaspecten;
 - b. de bevindingen van het accreditatieorgaan;
 - c. de te verbeteren kwaliteitsaspecten, voor zover het oordeel op een of meerdere van die aspecten onvoldoende is;
 - d. het eindoordeel voldoende, voldoende onder voorwaarden of onvoldoende;
 - e. de visitatiegroep waarin de opleiding wordt ingedeeld;
 - f. het onderdeel van het Centraal register opleidingen hoger onderwijs, bedoeld in artikel 6.13, dat naar zijn oordeel voor de opleiding passend is;
 - g. het oordeel over de naam en de toevoeging aan de graad, bedoeld in artikel 5.6, tweede lid, onderdelen b en c;
 - h. de bijzondere kenmerken van de opleiding, voor zover van toepassing.
2. Het accreditatierapport is onderdeel van het besluit op de aanvraag voor een toets nieuwe opleiding.
3. Alvorens een besluit te nemen op de aanvraag, stelt het accreditatieorgaan het instellingsbestuur in de gelegenheid binnen een door het accreditatieorgaan te bepalen termijn zijn zienswijze over het voorgenomen besluit naar voren te brengen.
4. Gelijkzeitig met de bekendmaking aan het instellingsbestuur van het besluit op de aanvraag, publiceert het accreditatieorgaan het besluit op een voor ieder kenbare wijze.

Titel 3. Accreditatie bestaande opleiding, commissie van deskundigen en visitatie

Artikel 5.11 Verrijking van accreditatie bestaande opleiding

1. Een opleiding waaraan accreditatie nieuwe opleiding is toegekend, komt in aanmerking voor accreditatie bestaande opleiding, indien de kwaliteit van de opleiding voor het eind van de accreditatietermijn is beoordeeld op de kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5.12, overeenkomstig de procedure beschreven in artikel 5.13 door de commissie van deskundigen, bedoeld in artikel 5.2, tweede lid, onderdeel c.
2. Accreditatie bestaande opleiding wordt verleend op aanvraag van het instellingsbestuur, die voor een door het accreditatieorgaan te bepalen datum moet worden ingediend, rekening houdend met de periode waarin visitatie, binnen de visitatiegroep waartoe de opleiding behoort, doorgaans plaatsvindt.
3. Indien het daarin een wijziging beoogt, vermeldt het instellingsbestuur bij de aanvraag tevens de door hem beoogde:
 - a. visitatiegroep waartoe de opleiding kan behoren;
 - b. naam van de opleiding; of
 - c. toevoeging aan de graad als bedoeld in artikel 7.10a, tweede of derde lid.
4. Het instellingsbestuur verstrekt bij de aanvraag, de delen van het visitatierapport, genoemd in artikel 5.13, vierde lid, onderdelen a en b.

Artikel 5.12 Beoordeling kwaliteit van opleidingen

De kwaliteit van de opleiding wordt beoordeeld aan de hand van de volgende kwaliteitsaspecten:

- a. het beoogde eindniveau van de opleiding, gelet op hetgeen internationaal gewenst en gangbaar is;
- b. de inhoud en opzet van het onderwijsprogramma;
- c. de kwaliteit van het docententeam;
- d. de opleidingsspecifieke voorzieningen alsmede de instellingsbrede voorzieningen die van invloed zijn op de kwaliteit van de opleiding, daaronder mede begrepen voldoende studiebegeleiding en voorzieningen die de toegankelijkheid en studeerbaarheid voor studenten met een functiebeperking bevorderen;
- e. de vormgeving en effectiviteit van de interne kwaliteitszorg gericht op de systematische verbetering van de opleiding;
- f. het gerealiseerde eindniveau, gelet op hetgeen internationaal gewenst en gangbaar is; en
- g. de deugdelijkheid van beoordeling, toetsing en examinering van de studenten.

Artikel 5.13 Visitatie van opleidingen in het kader van accreditatie bestaande opleiding

1. Onverminderd artikel 1.18, draagt het instellingsbestuur er zorg voor dat de kwaliteit van de opleiding, de Ad-programma's daaronder begrepen, ter verkrijging van accreditatie bestaande opleiding wordt beoordeeld, in samenwerking met andere instellingen binnen de visitatiegroep. Daarbij wordt brede inbreng van studenten betrokken.
2. De beoordeling wordt uitgevoerd door de commissie van deskundigen, bedoeld in artikel 5.2, tweede lid, onderdeel c.
3. De beoordeling vindt plaats op basis van een zelfevaluatie van de opleiding door het instellingsbestuur die een door studenten geschreven bijdrage bevat.
4. Van de beoordeling wordt een visitatierapport opgesteld. Het visitatierapport bevat:
 - a. een oordeel over de kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5.12;
 - b. een samenvatting van het oordeel, alsmede een eindoordeel;
 - c. aanbevelingen voor verdere ontwikkeling van de opleiding;
5. Het visitatierapport wordt door het instellingsbestuur terstond verstrekt aan de universiteitsraad, bedoeld in artikel 9.31, dan wel de faculteitsraad, bedoeld in 9.37, of de medezeggenschapsraad, bedoeld in artikel 10.17, of aan de ondernemingsraad

en het orgaan binnen de universiteit of de hogeschool, dat op grond van de medezeggenschapsregeling, bedoeld in artikel 9.30, derde lid, en artikel 10.16a, derde lid, is ingesteld, en aan de opleidingscommissie, bedoeld in artikel 9.18, respectievelijk artikel 10.3c.

6. Een samenvatting van de aanbevelingen wordt voorafgaand aan de nieuwe visitatie openbaar gemaakt.

Artikel 5.14 Commissie van deskundigen en instemming

1. Het accreditatieorgaan stemt in met de samenstelling van de commissie van deskundigen, bedoeld in 5.2, lid 2 onder c, indien de commissie:
 - a. een student-lid heeft;
 - b. bestaat uit leden die niet verbonden zijn aan de instelling die de opleiding verzorgt;
 - c. haar werkzaamheden aantoonbaar zo inricht dat de beoordeling van de kwaliteit van de opleiding ten behoeve van verkrijging van accreditatie bestaande opleiding apart wordt verricht van de beoordeling van de opleiding ten behoeve van aanbevelingen voor verdere ontwikkeling; en
 - d. voldoet aan de overige waarborgen voor de onafhankelijkheid en voor deskundigheid, die in het accreditatiekader zijn opgenomen.
2. Instemming van het accreditatieorgaan wordt op aanvraag verkregen.
3. Het accreditatieorgaan neemt een besluit over instemming met het voorstel binnen vier weken nadat een aanvraag tot instemming is gedaan.

Artikel 5.15 Beoordeling aanvraag accreditatie bestaande opleiding

1. Het accreditatieorgaan beoordeelt op basis van het visitatierapport of een positief besluit op de aanvraag kan worden genomen.
2. In het geval, bedoeld in artikel 5.11, derde lid, alsmede indien er zich anderszins wijzigingen hebben voorgedaan in de opleiding, de sector, de visitatiegroep of de toevoeging aan de graad, beoordeelt het accreditatieorgaan tevens of:
 - a. de door het instellingsbestuur gehanteerde naam van de opleiding voldoende inzicht biedt in de inhoud van de opleiding en aansluit bij hetgeen gebruikelijk is binnen de visitatiegroep en binnen de sector waartoe de opleiding behoort; en
 - b. de toevoeging aan een graad als bedoeld in artikel 7.10a, tweede en derde lid, internationaal herkenbaar is aan de hand van een referentielijst, die bij ministeriële regeling wordt vastgesteld.
3. Het accreditatieorgaan beslist binnen drie maanden na de uiterste aanvraagdatum op de aanvraag en verricht de beoordeling van de aanvragen van alle opleidingen binnen een visitatiegroep gezamenlijk en in dezelfde periode.
4. Indien als gevolg van het derde lid, het besluit inzake accreditatie bestaande opleiding pas kan worden genomen nadat de termijn van accreditatie nieuwe opleiding is verstreken, kan de accreditatie bestaande opleiding door Onze Minister met maximaal twee jaar worden verlengd.
5. Artikel 5.7, zesde lid, is van overeenkomstige toepassing met dien verstande dat geen vergoeding verschuldigd is voor de beoordeling door de commissie van deskundigen.
6. Artikel 5.10 is van overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat het eindoordeel over de opleiding, bedoeld in het eerste lid, onderdeel d, mede kan zijn: 'goed' of 'excellent'.

Artikel 5.16 Verlening van accreditatie bestaande opleiding onder voorwaarden

1. Indien de opleiding door het accreditatieorgaan op alle kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5.12 positief wordt beoordeeld, wordt accreditatie bestaande opleiding verleend, met dien verstande dat de opleiding elke zes jaar wordt herbeoordeeld op de kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5.12, overeenkomstig de procedure beschreven in artikel 5.13 en de kwaliteit van de opleiding bij die gelegenheid door het accreditatieorgaan steeds opnieuw positief moet worden beoordeeld.

2. In het besluit tot verlening van accreditatie bestaande opleiding, vermeldt het accreditatieorgaan het kwartaal van het kalenderjaar waarin het visitatierapport moet worden overgelegd met het oog op de eerstvolgende herbeoordeling, bedoeld in het eerste lid.
3. Uiterlijk een jaar voordat het visitatierapport telkens moet worden overgelegd, bericht het accreditatieorgaan aan de instelling over de uiterste datum waarop het visitatierapport door hem moet zijn ontvangen.
4. Voor zover de opleiding steeds op alle kwaliteitsaspecten positief wordt beoordeeld, stuurt het accreditatieorgaan daarvan een bevestiging. Artikel 5.15, vijfde en zesde lid, is van overeenkomstige toepassing.
5. Onverminderd het eerste en tweede lid, wordt, indien de opleiding positief wordt beoordeeld op het kwaliteitsaspect, genoemd in artikel 5.12, onderdeel a, maar negatief op een of meer van de kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5.12 onderdelen b tot en met g, en de tekortkomingen kunnen naar de opvatting van het accreditatieorgaan binnen een afzienbare tijd worden weggenomen, accreditatie bestaande opleiding verleend onder de voorwaarde dat de opleiding, binnen twee jaar na accreditatieverlening, wordt herbeoordeeld op de kwaliteitsaspecten, die onvoldoende zijn, en op deze kwaliteitsaspecten door het accreditatieorgaan alsnog positief wordt beoordeeld. Artikel 5.9, vierde en vijfde lid, zijn van overeenkomstige toepassing.

Artikel 5.17 Weigering accreditatie bestaande opleiding en verlenging accreditatie nieuwe opleiding

1. Accreditatie bestaande opleiding wordt door het accreditatieorgaan geweigerd indien de kwaliteit van de opleiding:
 - a. negatief wordt beoordeeld op het kwaliteitsaspect, genoemd in artikel 5.12, onderdeel a; of
 - b. positief wordt beoordeeld het kwaliteitsaspect, genoemd in artikel 5.12, onderdeel a, maar negatief op een of meer van de kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5.12, onderdelen b tot en met g en de tekortkomingen kunnen naar het oordeel van het accreditatieorgaan niet binnen afzienbare tijd worden weggenomen.
2. Indien het accreditatieorgaan accreditatie bestaande opleiding weigert omdat de commissie van deskundigen de kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5.12, negatief beoordeelt, maar het accreditatieorgaan van mening is dat de kwaliteitsaspecten onjuist zijn beoordeeld, verlengt het accreditatieorgaan accreditatie nieuwe opleiding met een jaar onder de voorwaarde dat binnen dat jaar een nieuwe aanvraag voor accreditatie bestaande opleiding wordt ingediend.

Artikel 5.18 behoud accreditatie bestaande opleiding onder voorwaarden

Ingeval de opleiding bij een herbeoordeling als bedoeld in artikel 5.16, eerste lid, op een van de kwaliteitsaspecten genoemd in artikel 5.12, onderdelen b tot en met g, negatief wordt beoordeeld en de tekortkomingen kunnen naar het oordeel van het accreditatieorgaan binnen afzienbare tijd worden weggenomen, behoudt de opleiding accreditatie bestaande opleiding onder de voorwaarde dat de opleiding binnen twee jaar nadat de tekortkomingen geconstateerd werden, overeenkomstig artikel 5.13 wordt herbeoordeeld, op de kwaliteitsaspecten, die onvoldoende waren alsnog positief worden beoordeeld. Artikel 5.16, vierde lid, is van overeenkomstige toepassing.

Titel 4. Intrekking van accreditatie bestaande opleiding en de gevolgen van intrekking

Artikel 5.19 intrekking van accreditatie

1. Accreditatie nieuwe opleiding, accreditatie van een nieuw Ad-programma daaronder begrepen, wordt ingetrokken indien niet wordt voldaan aan de voorwaarden, bedoeld in artikel 5.8, eerste tot en met vijfde lid.

2. Accreditatie bestaande opleiding, accreditatie van een nieuw Ad-programma daaronder begrepen, wordt ingetrokken indien niet wordt voldaan aan de voorwaarden, bedoeld in artikel 5.16 en artikel 5.18.

Artikel 5.20 Tussentijdse intrekking van accreditatie

1. Onze Minister kan, na advies van het accreditatieorgaan, accreditatie nieuwe opleiding of accreditatie bestaande opleiding tussentijds intrekken, indien de kwaliteit van de opleiding, een Ad-programma daaronder begrepen, zodanig is gewijzigd dat een beoordeling op de kwaliteitsaspecten, bedoeld in artikel 5.7, eerste, respectievelijk tweede lid, 5.12 of 5.23, tot een weigering of intrekking van accreditatie zou leiden.
2. Voordat het accreditatieorgaan een advies uitbrengt, stelt hij een onderzoek in naar de kwaliteit van de opleiding, voor welk onderzoek hij een commissie van deskundigen als bedoeld in artikel 5.14 instelt. Op het onderzoek is artikel 5.10 van overeenkomstige toepassing, alsmede de artikelen 5:13, 5:16, 5:17 en 5:20 van de Algemene wet bestuursrecht.

Artikel 5.21 Gevolgen weigering of intrekking van accreditatie

1. Indien accreditatie bestaande opleiding wordt geweigerd als bedoeld in artikel 5.17 of accreditatie wordt ingetrokken als bedoeld in artikel 5.19 en artikel 5.20, draagt de instelling er zorg voor dat studenten, ingeschreven aan de opleiding, dan wel het Ad-programma, de gelegenheid wordt geboden deze opleiding te voltooien aan een andere instelling.
2. Voor die studenten, die de opleiding niet aan een andere instelling kunnen voltooien, wordt de opleiding aan de instelling zelf voortgezet voor de termijn van de resterende nominale studieduur van deze studenten, vermeerderd met een jaar met dien verstande dat deze studenten de opleiding, dan wel het Ad-programma zonder onderbreking blijven volgen.
3. Het instellingsbestuur maakt de inhoud van het besluit, waarbij accreditatie bestaande opleiding wordt geweigerd of accreditatie wordt ingetrokken, binnen zes weken bekend aan de studenten, ingeschreven aan de opleiding, dan wel het Ad-programma, en geeft daarbij aan op welke wijze deze studenten de opleiding, dan wel het Ad-programma, kunnen voltooien.
4. Onze Minister kan een last onder dwangsom opleggen ter hoogte van 500 euro voor iedere dag dat het instellingsbestuur de termijn van zes weken, genoemd in het derde lid, overschrijdt. Daarbij geldt een maximum van 50.000 euro.
5. Het weigeren van accreditatie bestaande opleiding of het intrekken van accreditatie heeft tot gevolg dat na het verstrijken van de termijn, bedoeld in het tweede lid:
 - a. aan de examens geen graad als bedoeld in artikel 7.10a is verbonden;
 - b. een bekostigde instellingen geen aanspraak meer heeft op bekostiging als bedoeld in artikel 1.9, eerste lid; en
 - c. de registratie in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs, bedoeld in artikel 6.13, wordt beëindigd.
6. In afwijking van het eerste tot en met vierde lid, kan Onze Minister, in het belang van instandhouding van een doelmatig onderwijsaanbod, besluiten dat een bekostigde instelling gedurende een door Onze minister vast te stellen termijn aanspraak behoudt op bekostiging als bedoeld in artikel 1.9, eerste lid, dat aan de examens een graad als bedoeld in artikel 7.10a blijft verbonden en dat de registratie in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs, bedoeld in artikel 6.13, niet wordt beëindigd.

Titel 5. Toets nieuwe Ad-programma

Artikel 5.22 Aanvraag en beoordeling toets nieuw Ad-programma

1. Op de toets nieuw Ad-programma zijn de artikelen 5.6 tot en met 5.10 van overeenkomstige toepassing.
2. Accreditatie van het Ad-programma wordt verleend voor een termijn van:

- a. de resterende accreditatietermijn van een opleiding met accreditatie nieuwe opleiding vermeerderd met twee jaar; of
 - b. de termijn die resteert tot het moment van de eerstvolgende herbeoordeling van een opleiding met accreditatie bestaande opleiding, bedoeld in artikel 5.16, eerste lid, vermeerderd met twee jaar.
3. Onverminderd het tweede lid, vervalt de zelfstandige accreditatie van het Ad-programma op het moment dat ten aanzien van de opleiding, waartoe het Ad-programma behoort, is beoordeeld en:
- a. het besluit over verlening of weigering van accreditatie bestaande opleiding, bedoeld in de artikelen 5.16 en 5.17, onherroepelijk is geworden
 - b. het accreditatieorgaan ten aanzien van een opleiding met accreditatie bestaande opleiding vaststelt dat aan de voorwaarde, bedoeld in artikel 5.12, eerste lid, is voldaan; of
 - c. het besluit over intrekking van accreditatie, bedoeld in artikel 5.19 of 5.20, onherroepelijk is geworden.

Titel 6. Instellingstoets kwaliteitszorg en keurmerk ITK

Artikel 5.23 Aanvraag en beoordeling instellingstoets kwaliteitszorg

1. Een instellingstoets kwaliteitszorg wordt uitgevoerd op aanvraag van het instellingsbestuur.
2. De kwaliteitszorg, voor zover betrekking hebbend op de kwaliteit van haar opleidingen, wordt beoordeeld aan de hand van de volgende kwaliteitsaspecten:
 - a. de visie van de instelling op de kwaliteit van haar onderwijs;
 - b. de vormgeving en de effectiviteit van de interne kwaliteitszorg van een instelling;
 - c. het gevoerde beleid op het gebied van personeel en voorzieningen; en
 - d. de voorzieningen die de toegankelijkheid en studeerbaarheid voor studenten met een functiebeperking bevorderen.
3. Het accreditatieorgaan beoordeelt of op grond van het advies van de commissie van deskundigen, als bedoeld in artikel 5.2, tweede lid, onderdeel b, een positief besluit op de instellingstoets kwaliteitszorg genomen kan worden.
4. Het accreditatieorgaan neemt binnen zes maanden na ontvangst van de aanvraag een besluit.
5. Het instellingsbestuur is het accreditatieorgaan een vergoeding verschuldigd van de kosten van de beoordeling van de aanvraag, waaronder de beoordeling van de kwaliteitszorg door de commissie van deskundigen, overeenkomstig een door Onze Minister, na overleg met het accreditatieorgaan, vast te stellen tarief.

Artikel 5.24 Verlening keurmerk ITK en keurmerk ITK onder voorwaarden

1. Indien de kwaliteitszorg van de instelling door het accreditatieorgaan op de aspecten, genoemd in artikel 5.23, tweede lid, positief wordt beoordeeld, wordt het keurmerk ITK verleend voor de duur van zes jaar.
2. Indien de kwaliteitszorg door het accreditatieorgaan positief wordt beoordeeld op de kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5.23, tweede lid, onderdelen a en b, maar negatief op een of beide kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5.23, tweede lid, onderdelen c en d, en de tekortkomingen kunnen naar zijn opvatting binnen een afzienbare tijd worden weggenomen, wordt het keurmerk ITK verleend voor de duur van zes jaar onder de voorwaarde dat de kwaliteitszorg binnen twee jaar nadat het keurmerk ITK is verkregen wordt herbeoordeeld op de kwaliteitsaspecten die negatief zijn beoordeeld en op deze kwaliteitsaspecten alsnog positief worden beoordeeld.
3. Het accreditatieorgaan kan in het besluit tot verlening van het keurmerk ITK onder voorwaarden voorschriften geven met betrekking tot:
 - a. de wijze waarop de tekortkomingen moeten worden weggenomen;
 - b. de wijze waarop en de termijn waarbinnen uiterlijk door het instellingsbestuur aan het accreditatieorgaan moet worden gerapporteerd; en

- c. de berichtgeving door het instellingsbestuur over de tekortkomingen en de gestelde voorwaarden aan studenten en andere belanghebbenden.
4. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen aanvullende voorschriften worden vastgesteld met betrekking tot het keurmerk ITK onder voorwaarden. Onze Minister legt het ontwerp van een dergelijke algemene maatregel van bestuur voor aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal. De voordracht voor die algemene maatregel van bestuur wordt niet gedaan dan nadat vier weken na die voorlegging zijn verstreken.

Artikel 5.25 Gevolgen beoordeling opleidingen keurmerk ITK en keurmerk ITK onder voorwaarden

1. In afwijking van artikel 5.7, eerste lid, wordt de kwaliteit van een opleiding, waaraan nog geen accreditatie is verleend, een nieuw Ad-programma daaronder begrepen, bij een aanvraag voor een toets nieuwe opleiding beoordeeld aan de hand van de volgende kwaliteitsaspecten:
 - a. het beoogde eindniveau van de opleiding, gelet op hetgeen internationaal gewenst of gangbaar is;
 - b. de inhoud en opzet van het onderwijsprogramma en de kwaliteit van het docententeam; en
 - c. de wijze van beoordeling, toetsing en examinering van de studenten.
2. In afwijking van artikel 5.7, tweede lid, wordt de kwaliteit van een opleiding, waaraan feitelijk al onderwijs wordt verzorgd, bij een aanvraag voor een toets nieuwe opleiding, beoordeeld op de kwaliteitsaspecten, genoemd in het eerste lid, onderdelen a en b, alsmede aan de hand van:
 - a. het gerealiseerde niveau, gelet op hetgeen internationaal gewenst en gangbaar is; en
 - b. de deugdelijkheid van de beoordeling, toetsing en examinering van de studenten.
3. In afwijking van artikel 5.12, wordt de kwaliteit van een opleiding bij een aanvraag voor accreditatie bestaande opleiding en bij de herbeoordelingen, bedoeld in artikel 5.16, eerste en derde lid, en artikel 5.18, beoordeeld aan de hand van de kwaliteitsaspecten, genoemd in het eerste lid, onderdeel a en b, het kwaliteitsaspect, genoemd in het tweede lid, onderdeel b, alsmede aan de hand van het gerealiseerde eindniveau, gelet op hetgeen internationaal gewenst en gangbaar is.
4. Het instellingsbestuur kan het accreditatieorgaan verzoeken een of meer opleidingen, een Ad-programma daaronder begrepen, in afwijking van het eerste tot en met derde lid te beoordelen op de kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5.7, respectievelijk artikel 5.12.
5. In afwijking van artikel 5.8, eerste lid, wordt bij het verlenen van accreditatie nieuwe opleiding niet de voorwaarde gesteld tot aanvullende beoordeling als bedoeld in onderdeel b van dat artikellid.

Artikel 5.26 Verlenging keurmerk ITK

1. Het keurmerk ITK kan bij besluit door het accreditatieorgaan worden verlengd, indien verlenging binnen een jaar voor het eind van de termijn van het besluit is aangevraagd.
2. De artikelen 5.23 tot en met 5.25 zijn op de aanvraag van overeenkomstige toepassing.
3. Indien het besluit op de aanvraag tot verlenging pas kan worden genomen na verloop van de verleningstermijn van het keurmerk ITK, wordt het besluit waarbij het keurmerk ITK is verleend stilzwijgend verlengd tot het moment dat het besluit over verlenging van het keurmerk ITK onherroepelijk is geworden.

Artikel 5.27 Weigering keurmerk ITK

Het keurmerk ITK of verlenging van het keurmerk ITK wordt door het accreditatieorgaan geweigerd indien:

- a. binnen drie jaar voorafgaand aan de aanvraag voor een instellingstoets kwaliteitszorg het keurmerk ITK is geweigerd of ingetrokken;
- b. de kwaliteitszorg van de instelling negatief wordt beoordeeld op een of beide kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5.23, tweede lid, onderdelen a en b; of
- c. de kwaliteitszorg positief wordt beoordeeld op de kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5.23, tweede lid, onderdelen a en b, maar negatief op een of beide kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5.23, tweede lid, onderdelen c en d, en de tekortkomingen kunnen naar het oordeel van het accreditatieorgaan niet binnen afzienbare tijd worden weggenomen.

Artikel 5.28 ITK-Rapport

1. Het accreditatieorgaan legt in het ITK-rapport vast:
 - a. het advies van de commissie van deskundigen over de kwaliteitsaspecten;
 - b. de bevindingen van het accreditatieorgaan; en
 - c. het eindoordeel voldoende, voldoende onder voorwaarden of onvoldoende.
2. Het ITK-rapport is onderdeel van het besluit op de aanvraag voor een instellingstoets kwaliteitszorg.
3. Alvorens een besluit te nemen op de aanvraag, stelt het accreditatieorgaan het instellingsbestuur in de gelegenheid binnen een door het accreditatieorgaan te bepalen termijn zijn zienswijze over het voorgenomen besluit naar voren te brengen.
4. Gelijkzeitig met de bekendmaking aan de instelling van het besluit op de aanvraag, publiceert het accreditatieorgaan het ITK-rapport op een voor ieder kenbare wijze.

Artikel 5.29 intrekking keurmerk ITK onder voorwaarden

Het keurmerk ITK onder voorwaarden wordt ingetrokken indien niet wordt voldaan aan de voorwaarde, bedoeld in artikel 5.24, tweede tot en met vierde lid.

Artikel 5.30 Tussentijdse intrekking van het keurmerk ITK

1. Onze Minister kan, na advies van het accreditatieorgaan, het keurmerk ITK tussentijds intrekken, indien de kwaliteitszorg zodanig is gewijzigd dat een beoordeling op de kwaliteitsaspecten, bedoeld in artikel 5.23, tweede lid, tot een weigering van het keurmerk ITK of een intrekking van het keurmerk ITK onder voorwaarden zou leiden.
2. Voordat het accreditatieorgaan een advies uitbrengt, stelt hij een onderzoek in naar de kwaliteitszorg van de opleidingen. Op het onderzoek zijn de artikelen 5.23, vijfde lid, en 5.28 van overeenkomstige toepassing, alsmede de artikelen 5:13, 5:16, 5:17 en 5:20 van de Algemene wet bestuursrecht.

Artikel 5.31 Gevolgen weigering verlenging of intrekking van het keurmerk ITK

1. Aanvragen voor een toets nieuwe opleiding als bedoeld in artikel 5.6, dan wel voor accreditatie bestaande opleiding als bedoeld in artikel 5.11, ingediend voorafgaand aan het moment dat het besluit tot weigering van verlenging of het besluit tot intrekking van het keurmerk ITK onherroepelijk is geworden, worden beoordeeld overeenkomstig artikel 5.25, eerste, respectievelijk tweede lid.
2. Op een aanvraag voor een toets nieuwe opleiding wordt, in het geval bedoeld in het eerste lid, beslist overeenkomstig artikel 5.25, vierde lid.

Titel 7. Overige bepalingen

Artikel 5.32 Gevolgen vernietiging van besluiten

Onze Minister kan bij toepassing van de bevoegdheid, bedoeld in artikel 22, eerste lid, van de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen, bepalen dat een instelling gedurende een door Onze Minister te bepalen termijn aanspraak behoudt op bekostiging als bedoeld in artikel 1.9, eerste lid, dat aan de examens een graad blijft verbonden en dat de

registratie in het Centraal register opleidingen hoger onderwijs, bedoeld in artikel 6.13, niet wordt beëindigd.

E

Hoofdstuk 5a vervalt.

F

In artikel 6.5, derde lid, wordt "artikel 5a.12, eerste lid" vervangen door: artikel 5.21, eerste tot en met derde lid.

G

In artikel 6.7b, vijfde lid, wordt "artikel 5a.8, eerste lid" vervangen door: artikel 5.2, tweede lid, onderdeel f.

H

In artikel 6.9, vijfde lid wordt "artikel 5a.12" vervangen door: 5.21.

I

Artikel 6.13, vierde lid, wordt als volgt gewijzigd:

1. In onderdeel m wordt "artikel 5a.12, eerste lid, vierde volzin, onder b," vervangen door: artikel 5.21, tweede lid.
2. In onderdeel n wordt "artikel 5a.12, zesde lid, of 5a.15," vervangen door: 5.21, zesde lid, of 5.32,.
3. Onderdeel o komt te luiden:
o. of toepassing is gegeven aan artikel 5.21, derde lid,.
4. Onderdeel r vervalt onder verlettering van de onderdelen s tot en met x tot r tot en met w.

J

Artikel 6.14 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het tweede lid wordt "artikel 5a.10, eerste lid," vervangen door: artikel 5.10, eerste lid,.
2. In het vierde lid wordt "artikel 5a.11, zesde lid, onderdeel c of d" vervangen door: artikel 5.8, eerste lid, onderdeel a.

K

Artikel 6.15 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid, onderdeel b, wordt "artikelen 5a.12, eerste, vierde of vijfde lid, of artikel 5a.15," vervangen door: artikel 5.21, eerste tot en met derde lid, of artikel 5.32,.
2. In het derde lid wordt "onderdeel r of s" vervangen door: onderdeel r.

L

In artikel 7.3 wordt in het vijfde lid "artikel 5a.2, lid 2a, onder b" vervangen door: artikel 5.7, vierde lid, onderdeel a, respectievelijk 5.15, tweede lid, onderdeel a.

M

In artikel 7.3c, eerste lid, wordt "artikelen 5a.9, 5a.11," vervangen door: artikelen 5.6, 5.11,.

N

Artikel 7.10a wordt als volgt gewijzigd:

1. In het tweede lid wordt "artikel 5a.2, lid 2a, onder a," vervangen door: artikel 5.7, vierde lid, onderdeel b, respectievelijk artikel 5.15, tweede lid, onderdeel b.
2. In het derde lid wordt "Het bestuur van de rechtspersoon, bedoeld in artikel 5a.1, tweede lid," vervangen door: Het bestuur van een rechtspersoon voor hoger onderwijs.

O

In artikel 7.10b, eerste lid, vervalt de zinsnede "waarvoor een besluit als bedoeld in artikel 5a.13, derde lid, of een accreditatiebesluit als bedoeld in artikel 5a.9, vierde lid, is genomen".

P

Artikel 7.11, tweede lid, onderdeel e, komt te luiden:

- e. wanneer aan de opleiding accreditatie is verleend als bedoeld in artikel 5.8, dan wel artikel 5.16, en.

Q

Artikel 9.18, eerste lid, wordt als volgt gewijzigd:

1. Aan het slot van onderdeel c vervalt "en" en na onderdeel d wordt, onder vervanging van de punt door ", en" aan het slot van dat onderdeel, een onderdeel toegevoegd, luidende:
 - e. het bespreken van het visitatierapport, bedoeld in artikel 5.13, vierde lid.
2. Aan het slot wordt een volzin toegevoegd, luidende: Alvorens het visitatierapport te bespreken overlegt de commissie over de inhoud daarvan met een panel, samengesteld uit studenten van de desbetreffende opleiding of groep van opleidingen.

R

PM artikel 15.7

S

PM overgangsbepalingen accreditatie artikel 18 e.v.

ARTIKEL II TOT EN MET V WIJZIGING IN ANDERE WETGEVING

PM

ARTIKEL VI INWERKINGTREDING

Deze wet treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip, dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap,

MEMORIE VAN TOELICHTING

1. Algemeen

In dit wetsvoorstel zijn de wijzigingen in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (hierna: WHW) bijeengebracht die voortvloeien uit de brief aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 1 juni 2015 (Kamerstukken II 2014/15, 31 288, nr. 471) voor zover het daarin gaat om verbeteringen in het huidige accreditatiestelsel.

In het wetsvoorstel wordt o.a. geregeld dat het accreditatiestelsel meer wordt vormgegeven vanuit vertrouwen en als minder belastend wordt ervaren: zo vervalt accreditatie niet meer automatisch na zes jaar. Daarnaast wordt geregeld dat er in de accreditatieprocedure een scherper onderscheid wordt gehanteerd tussen activiteiten die gericht zijn op de externe verantwoording over kwaliteit enerzijds en die activiteiten die onderwijsverbetering stimuleren anderzijds. Dit impliceert bijvoorbeeld andere eisen die aan rapportage worden gesteld. Hiermee wordt beoogd dat docenten de regelmatige opleidingsvisitaties, en de voorbereidingen daarop, als een meer betekenisvolle activiteit ervaren en meer eigenaarschap ervaren over de onderwijskwaliteit en kwaliteitsverbetering. Bovendien worden de wettelijke criteria op basis waarvan de kwaliteit van een opleiding wordt getoetst verder vereenvoudigd en wordt overlap weggenomen. Het accreditatiekader, een uitwerking van deze wettelijke criteria, wordt hierop eveneens aangepast. Ook wordt in dit wetsvoorstel geregeld dat studenten een grotere rol krijgen bij de visitaties, bijvoorbeeld door versterking van de positie van de opleidingscommissie, en wordt invoering van een studentenpanel mogelijk gemaakt.

In het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State op het wetsvoorstel Versterking kwaliteitswaarborgen hoger onderwijs¹ merkte de Afdeling op dat het in hoofdstuk 5a aan een duidelijke structuur ontbreekt, hetgeen de toegankelijkheid van de WHW in de weg staat. Bij de onderhavige wetswijziging is daarom ook de gelegenheid te baat genomen om hoofdstuk 5a te herzien en inzichtelijker en beter leesbaar te maken. Daarbij is de terminologie in de wet, het accreditatiekader en het spraakgebruik meer op een lijn gebracht. De bepalingen betreffende accreditatie zijn overgeheveld vanuit hoofdstuk 5a naar het niet meer bestaande hoofdstuk 5 waarmee een doorlopende nummering van hoofdstukken is bereikt. Met deze aanpassingen zijn geen inhoudelijke wijzigingen beoogd, tenzij anders is aangegeven.

De voorstellen in voorliggende wetswijziging zijn tot stand gekomen na een intensieve dialoog met experts en belanghebbenden in het hoger onderwijs. Niet alleen weten studenten, docenten, bestuurders en kwaliteitszorgmedewerkers het beste waar de schoen wringt, ook is hun inzet onmisbaar bij het realiseren van de verbeteringen. Dat geldt evenzeer voor de inzet van visitatiebureaus en betrokkenheid van het afnemende werkveld.

Bij deze toelichting zijn twee bijlagen gevoegd waarin wordt aangegeven in welk voorgesteld artikel in het nieuwe hoofdstuk 5 de huidige bepalingen uit hoofdstuk 5a een plek hebben gekregen en omgekeerd.

Ik onderteken deze memorie van toelichting in overeenstemming met de minister van Economische Zaken.

¹ Kamerstukken II 2012/13, 33 472, nr. 4

2. Inleiding

Het Nederlandse hoger onderwijs is van hoog niveau. Studenten verwachten terecht een hoge kwaliteit van het hoger onderwijs. Kwaliteitsborging is erop gericht dat deze kwaliteit inzichtelijk wordt gemaakt, en wordt bewaakt en verbeterd. Kwaliteit en kwaliteitsborging zijn dus onlosmakelijk met elkaar verbonden. Voor de borging van onderwijskwaliteit is accreditatie een belangrijk instrument. Met dit wetsvoorstel wil ik dit instrument optimaliseren.

Accreditatie is een keurmerk van de overheid dat tot uitdrukking brengt dat de kwaliteit van het onderwijs door de Nederlands Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) positief is beoordeeld. De NVAO stelt dit vast op basis van peer review. Het accreditatiestelsel heeft als doel de kwaliteit van het hoger onderwijs te waarborgen, zodanig dat studenten, werkgevers en andere maatschappelijke actoren voldoende vertrouwen hebben in de kwaliteit van het onderwijs.

De overheid heeft de verantwoordelijkheid te zorgen voor een doeltreffend en toekomstbestendig accreditatiestelsel dat kwaliteit, toegankelijkheid en doelmatigheid op stelselniveau waarborgt. Dit wetsvoorstel beoogt bij te dragen aan een accreditatiestelsel dat meer vorm is gegeven vanuit vertrouwen, waarin docent en student zich meer eigenaar voelen, er een beter evenwicht is tussen de ervaren lasten en baten, en er meer ruimte is voor vernieuwing en verbetering van het onderwijs. De inzet is gericht op een stimulerende kwaliteitscultuur in het hoger onderwijs.

Het uitgangspunt blijft dat accreditatie is gebaseerd op visitaties. De beoogde verbeteringen van het stelsel zitten vooral in de wijze waarop die beoordeling is ingericht en hoe dat proces – van voorbereiding tot afwikkeling – wordt ervaren door alle betrokkenen. Met dit wetsvoorstel wordt ingezet op een accreditatiestelsel dat docenten meer ruimte geeft om het onderwijs te verbeteren, en een visitatieproces dat door hen in de eerste plaats als zinvol wordt ervaren. Dat is de crux van dit wetsvoorstel. Het stelsel moet dienstbaar zijn en niet leidend.

Naast dit wetsvoorstel zal er een pilot worden gestart met instellingsaccreditatie met een lichtere toets op opleidingsniveau. Deze pilot zal in een experimenteer-AMvB worden geregeld.

3. Aanleiding

Het accreditatiestelsel is een krachtig stelsel. Dat kan worden vastgesteld op basis van een veelheid aan evaluaties door gerenommeerde nationale en internationale organisaties. In 2013 publiceerden de Inspectie van het Onderwijs, de Algemene Rekenkamer, de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR), een internationaal panel van de ENQA en de NVAO vanuit verschillende invalshoeken en eigen doelstellingen onderzoeksrapporten over het accreditatiestelsel. Deze evaluaties zijn samengebracht in een overkoepelende evaluatie van het stelsel. Deze evaluatie, met de kabinetsreactie daarop, is op 12 september 2013 naar de Tweede Kamer gestuurd.² Deze zijn in de Tweede Kamer besproken tijdens het wetgevingsoverleg over het Wetsvoorstel versterking kwaliteitsborging hoger onderwijs op 30 september 2013.

Uit alle rapporten komt naar voren dat het accreditatiestelsel in essentie goed functioneert. De kracht van het stelsel is het systeem van peer review, waarin het

² Kamerstukken II, 2013/14, 32 210, nr. 24.

timmermansoog van de professional leidend is bij de beoordeling van opleidingen en instellingen. Het feit dat opleidingen met regelmaat worden beoordeeld door onafhankelijke en deskundige vakgenoten, schept een groot maatschappelijk vertrouwen in de kwaliteit van het hoger onderwijs.

Bovendien komt uit de evaluaties naar voren dat het accreditatiestelsel zich sinds de vernieuwingen van 2011 in de juiste richting ontwikkelt: scherpere beoordelingen en meer aandacht voor de inhoud in plaats van procedures. Het nieuwe stelsel heeft geleid tot een krachtiger kwaliteitscultuur op instellingsniveau, meer focus op kwaliteit en inhoud van de opleiding, zichtbare verschillen in kwaliteit, meer maatwerk in het stelsel, versterking van onafhankelijke externe beoordeling en behoud van internationale acceptatie van het stelsel.

Tegelijkertijd zijn er uit de evaluaties ook aandachtspunten naar voren gekomen. De lasten van accreditatie worden als hoog ervaren en lijken soms niet in verhouding te staan tot de baten. Door deze belasting komt het draagvlak voor het accreditatiestelsel onder druk te staan. Instellingen en in het bijzonder docenten vragen – vaak terecht – om meer vertrouwen. Dit was aanleiding om het huidige accreditatiestelsel meer fundamenteel te bezien en een interactief beleidstraject te starten.

De aanpassingen in het accreditatiestelsel staan niet op zichzelf. Zij sluiten aan bij de visie van de regering op de bestuurlijke verhoudingen tussen onderwijsinstellingen, toezichthouders en overheid.³ Waar het gaat om kwaliteitsbeleid past de overheid een faciliterende rol, die meer overlaat aan betrokken partijen en de verantwoordelijkheden daar belegt waar optimaal kan worden ingespeeld op de praktijk. Dit betekent dat instellingen, maar in het bijzonder ook docenten als professionals, worden gekend in hun autonomie en verantwoordelijkheid. De verticale verantwoording naar de overheid kan teruggebracht worden wanneer de interne verantwoording en cultuur (horizontaal dan wel verticaal) bij instellingen goed geregeld is. De keuze voor meer autonomie voor hoger onderwijsinstellingen wordt ook in internationaal opzicht breed onderschreven.⁴ De wijzigingen passen bovendien bij de ambities die zijn uiteengezet in de Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek 2015-2025.⁵ Tot die ambities behoren het investeren in kwaliteitscultuur, een versterking van de onderwijsgemeenschap en het creëren van ruimte voor innovatie in het hoger onderwijs.

Het voorliggende wetsvoorstel vloeit voort uit de voornemens ter verbetering van het accreditatiestelsel voor zover daarvoor wetswijziging nodig is. Maar niet alle verbeteringen vergen wetswijziging. Te denken valt aan de werkwijze en onderlinge samenwerking van instellingen, opleidingen, evaluatiebureaus, visitatiepanels, de NVAO en de overheid. Bovendien biedt het accreditatiekader, als uitwerking van de normen die in de wet gesteld zijn, verdere ruimte voor verbetering. Het wetsvoorstel kan dus niet los worden gezien van de bredere context van beleidsmaatregelen waarin het accreditatiestelsel wordt doorontwikkeld. Deze maatregelen samengenomen brengen meer evenwicht in het accreditatiestelsel: ze brengen een betere balans tussen ervaren lasten en baten en versterken het stelsel zodanig dat het ook in de toekomst op draagvlak kan blijven rekenen – zowel in de samenleving als in het hoger onderwijs zelf.

4. Kwaliteitszorg en accreditatie

³ Kamerstukken II, 2015/16, 31 288, nr. 471.

⁴ Report on Progress in Quality Assurance in Higher Education (Europese Commissie, 2014); Voor niets gaat de zon 3.0 op (CHEPS, 2014)

⁵ Kamerstukken II, 2015/16, 31 288, nr. 481.

In deze paragraaf wordt beschreven hoe het accreditatiestelsel werkt, zowel in de huidige situatie als voorzien in het voorliggende wetsvoorstel.

A. Kwaliteitszorg

Kwaliteitszorg van het hoger onderwijs omvat alle activiteiten die gericht zijn op het vaststellen, borgen en verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs. Kwaliteitszorg is in de eerste plaats een verantwoordelijkheid voor de instellingen en opleidingen zelf. Externe verantwoording over de kwaliteit, in de vorm van accreditatie, is het sluitstuk van wat instellingen en opleidingen zelf al ondernemen. Accreditatie is een instrument voor kwaliteitszorg: de verantwoording over, en verbetering van de kwaliteit van het hoger onderwijs. In Nederland is accreditatie onder andere een voorwaarde voor het recht van instellingen om erkende diploma's af te geven.

Externe verantwoording over de kwaliteit is dan ook een belangrijke functie van het stelsel. Maar dat is niet de enige functie van het accreditatiestelsel. Het stelsel is in 2002 ontstaan als voorzetting van een visitatiesysteem waarmee het wetenschappelijk onderwijs al zo'n vijftien jaar ervaring had. De behoefte was ontstaan om het gesprek tussen peers op basis van deskundigheid en onafhankelijkheid meer systematisch te laten plaatsvinden. Dit gesprek met externe peers omwille van kwaliteitsverbetering (de visitatie) is de kern van het stelsel. Het gaat erom dat bestuurders, docenten en studenten het gesprek onderling en met elkaar blijven voeren over de kwaliteit van het onderwijs: wat kan en moet beter? In een goed accreditatiestelsel bestaat er een evenwicht tussen de verantwoordingsfunctie enerzijds, en de verbeterfunctie anderzijds.

B. Kwaliteitscultuur

Het accreditatiestelsel kan positief bijdragen aan de ontwikkeling van een kwaliteitscultuur die aanzet tot het gesprek binnen de onderwijsgemeenschap over wat er beter kan en moet. Omgekeerd kan dit stelsel alleen goed functioneren als het geworteld is in een cultuur die aanzet tot leren en verbeteren. Daarom wordt de zorg voor goed onderwijs in de eerste plaats gedragen door de onderwijsgemeenschap. Docenten, studenten en onderwijsleiders zijn – elk vanuit een eigen rol – samen verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs. Die verantwoordelijkheid ligt in de eerste plaats bij de opleidingen; maar de onderwijsgemeenschap strekt zich verder uit binnen en tussen onderwijsinstellingen. In een sterke kwaliteitscultuur krijgen en nemen alle betrokkenen die verantwoordelijkheid ook: een cultuur die alle betrokkenen stimuleert om met elkaar voortdurend aan de gewenste kwaliteit te werken, en het kritische en constructieve gesprek met elkaar daarover te blijven voeren, leidend tot kwaliteitsverbeteringen. Wanneer zij die verantwoordelijkheid niet alleen in formele zin hebben, maar ook zo *ervaren*, spreken we van eigenaarschap. Het versterken daarvan is een belangrijk doel van dit wetsvoorstel.

Ook de Onderwijsraad heeft in zijn advies over kwaliteitsbeleid in het hoger onderwijs gewezen op het belang van kwaliteitscultuur voor de borging en verbetering van onderwijskwaliteit.⁶

Dit betekent dat er voldoende ruimte moet bestaan voor eigenaarschap over het onderwijs van de docent en de visie op onderwijs van de instelling. Instellingen behoren dan ook randvoorwaarden te scheppen voor een sterke kwaliteitscultuur binnen opleidingen. Kwaliteitscultuur hangt samen met de organisatiecultuur van een onderwijsinstelling. Tegelijkertijd stelt de Onderwijsraad dat de verantwoordelijkheid voor onderwijskwaliteit primair op opleidingsniveau hoort te liggen. De kwaliteit van het onderwijs ontstaat immers in de collegezaal, in de interactie tussen docenten en studenten. Dit is ook wat de voorgestelde wijzigingen in het accreditatiestelsel beogen.

⁶ Onderwijsraad, *Kwaliteit in het hoger onderwijs: evenwicht in ruimte, regels en rekenschap*. Augustus 2015.

Een cruciaal onderdeel van de kwaliteitscultuur is dat student en docent elkaar weten te vinden en te inspireren en dat zij elkaar kennen en zich aan elkaar verbinden. Dit is een belangrijk gegeven voor de onderwijskwaliteit.

C. *Accreditatie*

De kern van het Nederlandse accreditatiestelsel is peer review: collegiale beoordeling door onafhankelijke en deskundige vakgenoten. Elke opleiding wordt iedere zes jaar beoordeeld door middel van peer review. Daarvoor wordt een commissie van deskundigen ingesteld (hierna, conform het gangbare taalgebruik in de praktijk, aangeduid als: visitatiepanel). Tijdens de peer review worden opleidingen en instellingen beoordeeld aan de hand van het accreditatiekader. Dit kader is een uitwerking van nationale wetgeving. Zowel de wet als het kader voldoet aan Europese normen zoals vastgelegd in de Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). In de ESG zijn standaarden en richtlijnen opgenomen voor interne kwaliteitszorg, externe kwaliteitszorg en de werkwijze van erkende kwaliteitszorg-organisaties zoals de NVAO.

In het accreditatiestelsel wordt voorzien in een beoordeling van zowel bestaande als nieuwe opleidingen. Ter verkrijging van accreditatie wordt in het eerste geval een opleidingsbeoordeling afgenomen (een zogeheten *ex post* beoordeling); in het tweede geval een beoordeling voor toets nieuwe opleiding (*ex ante*). Het stelsel kent daarnaast een beoordeling op instellingsniveau, de instellingstoets kwaliteitszorg (ITK). Met de ITK wordt vastgesteld of de instelling haar interne kwaliteitsborging op orde heeft en er een goede kwaliteitscultuur bestaat. Deze beoordeling geschiedt op vrijwillige basis en geeft – bij een positieve uitkomst – instellingen het recht om op opleidingsniveau beoordeeld te worden aan de hand van een beperkter aantal criteria.

D. *Intrekking en verlenging*

Indien de kwaliteit van het onderwijs ernstig tekort schiet en het instellingsbestuur geen adequate maatregelen neemt moet de overheid kunnen ingrijpen om het maatschappelijk vertrouwen in het hoger onderwijs te kunnen handhaven. De minister heeft daarom de bevoegdheid om – als *ultimum remedium* – de verleende accreditatie, toets nieuwe opleiding of instellingstoets kwaliteitszorg tussentijds (dat wil zeggen: gedurende de lopende accreditatietermijn) in te trekken. Het gevolg van het tussentijds intrekken van één van deze keurmerken is het verlies van de hieraan verbonden wettelijke rechten. De argumenten die hieraan ten grondslag liggen moeten in overeenstemming zijn met de zware gevolgen van een dergelijk besluit. Een intrekkingbesluit kan alleen genomen worden op grond van zwaarwegende en goed onderbouwde argumenten.

Een intrekkingbesluit kan worden genomen nadat is gebleken dat de kwaliteit van de opleiding niet meer voldoet aan de criteria die gelden voor het verlenen van accreditatie, toets nieuwe opleiding of instellingstoets kwaliteitszorg. De minister wint het advies van de NVAO in voordat hij tot een intrekkingbesluit komt. Om de situatie te kunnen beoordelen schakelt de NVAO onafhankelijke personen in die deskundig zijn op het terrein van de betrokken opleiding. De criteria en beslisregels die de NVAO hanteert bij de advisering ten behoeve van een intrekkingbesluit komen zoveel mogelijk overeen met de criteria en beslisregels voor het verlenen van accreditatie, toets nieuwe opleiding, of van de instellingstoets kwaliteitszorg.

Deze intrekkingbevoegdheid vormt een noodzakelijk sluitstuk in het systeem van kwaliteitszorg. De minister beschikt onder de huidige wet al over deze mogelijkheid en dat blijft in voorliggend wetsvoorstel ongewijzigd. Aanleiding om een intrekkingprocedure te starten kan zijn een rapportage door de Onderwijsinspectie over serieuze klachten en signalen met betrekking tot de kwaliteit van een bepaalde opleiding, of zwaarwegende klachten en signalen die op andere wijze bij de minister of de NVAO binnen zijn gekomen.

Voor de accreditatie van opleidingen geldt een termijn van zes jaar. Indien de instelling de verleende accreditatie wil handhaven, dient zij voor het verstrijken van deze periode betreffende opleiding opnieuw te laten visiteren door middel van peer review, en het resulterende visitatierapport te overleggen bij de NVAO. Van deze periode kan worden afgeweken in uitzonderlijke gevallen, bijvoorbeeld wanneer dit nodig is voor de opleiding om gelijktijdig te kunnen worden beoordeeld met andere opleidingen in het kader van beoordeling in visitatiegroepen. De NVAO is in dit geval bevoegd om deze termijn te verkorten; alleen de minister is bevoegd om termijnen – naast verkorting – ook te verlengen. Dit doet de minister niet dan nadat zij advies heeft ingewonnen bij de NVAO inzake de kwaliteitsborging. Het incidenteel wijzigen van accreditatietermijnen zonder dat dit afbreuk doet aan de kwaliteitsborging maakt het mogelijk om maatwerk te bieden voor opleidingen.

5. Hoofdpijnen van het voorstel

A. Probleembeschrijving

Het accreditatiestel functioneert in de kern goed. Toch kent het stelsel een aantal knelpunten dat het draagvlak voor het stelsel onder druk zet. Het huidige accreditatiestelsel kan nog steeds rekenen op breed draagvlak bij de opleidingen en instellingen, als ook bij het afnemende werkveld, maar dit draagvlak is – met name binnen het wetenschappelijk onderwijs – wel kwetsbaar.⁷ Dit is het gevolg van een aantal samenhangende punten die aandacht behoeven.

De ervaren lasten bij instellingen komen als grootste aandachtspunt naar voren. Het gaat niet alleen om de werkelijke administratieve lasten, maar vooral om de lasten zoals deze worden gevoeld door docenten, bestuurders en medewerkers bij de opleidingen en instellingen. Het oordeel van instellingen of lastendruk hoog of laag is, heeft niet alleen te maken met de feitelijke hoeveelheid tijd, geld en energie die gemoeid is met het afleggen van verantwoording, maar ook de mate waarin die lasten opwegen tegen de gevoelde baten. Volgens de evaluatie van de Inspectie van het Onderwijs geeft slechts 45% van de ondervraagden aan dat de inspanning van de beoordelingsprocedure opweegt tegen de baten van de procedure.⁸ De mogelijke baten – zoals een constructief gesprek met peers, het effectief verbeteren van het onderwijs en het vertrouwen dat verdient kan worden op basis van structureel goede resultaten – staan niet meer in verhouding tot de lasten die worden ervaren. Dit hangt samen met een aantal van de hierna genoemde onderwerpen.

Ervaren lasten ontstaan niet alleen vanuit regelgeving. Ook visitatiebureaus, visitatiepanels en instellingen hebben een aandeel in het proces van lastenverzwaring. Zo nemen instellingen het zekere voor het onzekere, door het grote belang van accreditatie en de mogelijke consequenties van een tegenvallende of negatieve beoordeling. Dit leidt bij veel instellingen tot een zwaar opgetuigd intern kwaliteitszorgsysteem en in sommige gevallen tot excessen zoals doorgeslagen documentatie.

Verder wordt de visitatieprocedure niet altijd als stimulerend ervaren. Het accreditatiestelsel vervult in de kern twee functies: verantwoording over de kwaliteit van het onderwijs en verbetering daarvan. Deze functies kunnen op gespannen voet met elkaar staan. De balans slaat dan door naar verantwoording afleggen ten koste van

⁷ De kwaliteit van het Nederlandse accreditatiestelsel hoger onderwijs, Inspectie van het Onderwijs, 2013.

⁸ De kwaliteit van het Nederlandse accreditatiestelsel hoger onderwijs, Inspectie van het Onderwijs, 2013.

stimulans tot verbetering. Omdat de consequenties van een oordeel groot zijn (erkenning, bekostiging, het recht om graden te verlenen), zullen opleidingen mogelijk voorzichtig zijn om open te communiceren over wat minder goed gaat. Wanneer verantwoording over de kwaliteit een te grote nadruk krijgt in de inrichting en werking van het stelsel, dan komt dit niet ten goede aan de stimulerende werking die van kwaliteitszorg uit behoort te gaan.

Daarnaast komt uit gesprekken met docenten het beeld naar voren dat zij soms een gebrek aan eigenaarschap ervaren. Zij onderkennen de waarde van verantwoording afleggen maar herkennen zich niet altijd in de wijze waarop en de mate waarin dit van hen verwacht wordt. Dit maakt dat zij het accreditatiestelsel soms te weinig ervaren als 'hun stelsel'. Dat is onwenselijk omdat juist docenten een essentiële rol hebben bij het invullen en versterken van de kwaliteit van opleidingen en bij het kwaliteitszorgsysteem dat dat moet waarborgen. Als docenten niet het gevoel hebben dat ze het open en eerlijke gesprek over de inhoud van het onderwijs kunnen voeren, wordt de meerwaarde van een accreditatieproces ook niet gevoeld.

Bovendien gaat van het accreditatiestelsel nog te weinig vertrouwen uit. Instellingen die meer dan eens bewezen hebben dat de kwaliteit van de opleidingen op orde is, hebben daar nog niet altijd profijt van; verdiend vertrouwen zou meer beloond kunnen worden. De instellingstoets kwaliteitszorg (ITK) heeft hier nog te weinig verandering in gebracht. Opleidingen worden nog steeds – ondanks de invoering van de beperkte opleidingsbeoordeling – intensief beoordeeld. Introductie van de instellingstoets heeft bijgedragen aan de groei van kwaliteitscultuur binnen instellingen en biedt nu kansen om meer vertrouwen in het hoger onderwijs tot uitdrukking te brengen.

B. Noodzaak van het wetsvoorstel

Om genoemde aandachtspunten het hoofd te bieden en het accreditatiestelsel verder te optimaliseren is de inzet en betrokkenheid vereist van alle organisaties en personen die in het accreditatiestelsel opereren. Dat geldt niet in de laatste plaats voor de minister van OCW als stelselverantwoordelijke. De ervaren lasten zijn voor een belangrijk deel te herleiden tot de inrichting van het huidige accreditatiestelsel en de wijze waarop de instellingen daaraan een invulling geven. Het accreditatiestelsel (inclusief de rol van het accreditatiekader) is vastgelegd in de WHW. Indien er van het stelsel meer vertrouwen moet uitgaan en er meer evenwicht moet komen in de verantwoordings- en verbeterfunctie van kwaliteitszorg, dan zal dit dus ook tot uitdrukking moeten komen in de wetgeving.

Er zijn al verschillende maatregelen genomen om op korte termijn lastenreductie te realiseren, bijvoorbeeld door in te zetten op *quick wins*, het aanpassen van het accreditatiekader en monitoring van onnodige lasten, en door het voorkomen van nieuwe administratieve lasten binnen en buiten het accreditatiestelsel, bijvoorbeeld door geen nieuwe verplichtingen op te leggen. In het najaar van 2016 wordt het accreditatiekader – binnen het huidige wettelijke regime – aangepast om zoveel mogelijk verbeteringen te realiseren zodat instellingen daar zo snel mogelijk van kunnen profiteren. Toch zijn er meer structurele wijzigingen nodig om de in paragraaf 5A beschreven aandachtspunten aan te pakken. Het stelsel wordt gedragen door verschillende arrangementen van kwaliteitszorg op verschillende niveaus, en de wet vormt daar een cruciaal onderdeel van. Bovendien kunnen niet alle verbeteringen via een aanpassing van het accreditatiekader worden bewerkstelligd, aangezien deze verbeteringen ook betrekking hebben op de wijziging normen, bevoegdheden, rechten en plichten.

In het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State op het wetsvoorstel Versterking kwaliteitswaarborgen hoger onderwijs⁹ merkte de Afdeling bovendien op dat het in hoofdstuk 5a aan een duidelijke structuur ontbreekt, hetgeen de toegankelijkheid van de WHW in de weg staat. Bij de onderhavige wetswijziging is daarom ook de gelegenheid te baat genomen om hoofdstuk 5a te herzien en inzichtelijker en beter leesbaar te maken. Daarbij is de terminologie in de wet, het accreditatiekader en het spraakgebruik meer op een lijn gebracht.

C. Doelstellingen

De insteek die is gekozen voor verbetering van het accreditatiestelsel vloeit voort uit de visie van de minister op bestuurlijke verhoudingen in het hoger onderwijs: verticale verantwoording ten aanzien van de overheid kan teruggebracht worden wanneer is vastgesteld dat de interne verantwoording en kwaliteit bij instellingen goed geregeld is. Vertrouwen in de kwaliteit van het onderwijs, in de verbetercapaciteit binnen instellingen en vertrouwen in docenten, onderzoekers en studenten vormen de uitgangspunten van die visie.

Dit moet ook de basis van het accreditatiestelsel zijn: een instelling moet kunnen rekenen op het vertrouwen van de overheid op het moment dat deze instelling heeft laten zien dat de interne kwaliteitszorg op orde is en zij zelf kan en wil instaan voor de kwaliteit van het onderwijs door de aanwezigheid van een kwaliteitscultuur gericht op continue verbetering. Hiermee wordt het eigenaarschap bij de onderwijsgemeenschap versterkt.

De kwaliteit van het onderwijs moet te allen tijde gegarandeerd zijn; het afnemende werkveld, de studenten en de samenleving in den brede moeten erop kunnen rekenen dat de kwaliteit van het onderwijs op orde is. Dit wordt onder meer gewaarborgd door binnen de instelling systematisch opleidingen te evalueren door middel van peer review en de bekrachtiging daarvan door de NVAO als gezaghebbend en onafhankelijk accreditatieorgaan. Daarbij is het van belang dat dit niet tot onnodige en te hoge lasten leidt en dat betrokkenen zich herkennen in de wijze waarop accreditatie wordt verleend. De kosten (capaciteit, financieel, administratief) dienen in verhouding te staan tot de opbrengsten.

Bij het waarborgen van kwaliteit hoort het afleggen van verantwoording. Minstens zo belangrijk is het stimuleren tot verbeteren, innoveren en excelleren van onderwijs. Dit kan alleen wanneer die stimulans ook als zodanig gevoeld wordt. Dat wil zeggen: wanneer docenten en bestuurders meer eigenaarschap ervaren ten aanzien van de kwaliteit en kwaliteitszorg van het onderwijs en zich vertrouwd weten. Ook de student heeft hierin een belangrijke rol. Als ervaringsdeskundigen en direct belanghebbenden moeten de studenten gekend worden als mede-eigenaar van de onderwijskwaliteit. Zij vormen met docenten en onderwijsleiders de onderwijsgemeenschap waarbinnen een kwaliteitscultuur kan floreren.

De Minister van OCW is verantwoordelijk voor de kwaliteit op stelselniveau en heeft daarom mogelijkheden tot ingrijpen bij ernstige risico's. Incidentenwetgeving moet daarbij echter worden voorkomen. In de sectorstudie Toezicht hoger onderwijs wijst de WRR op het risico dat het onderwijs bij elk incident in hoge mate wordt gepolitiseerd.¹⁰ Ad hoc politiek leidt tot een stapeling van maatregelen en bestuurlijke arrangementen. De regering wil daarvoor waken. Als er ruimte moet ontstaan voor onderwijsinnovatie en responsiviteit, dient er eveneens ruimte te zijn om fouten te maken en de kans om die te herstellen. Ook dat hoort bij een kwaliteitscultuur. Met de doorontwikkeling van

⁹ Kamerstukken II 2012/13, 33 472, nr. 4

¹⁰ WRR (2012), Sectorstudie Toezicht hoger onderwijs. Webpublicatie nr. 64.

het accreditatiestelsel wordt ruimte gemaakt voor de verdere ontwikkeling van die kwaliteitscultuur, ten aanzien van zowel de instelling als de overheid.

Daarnaast zijn het hoger onderwijs en het afnemende werkveld in toenemende mate internationaal gericht. Het Nederlandse accreditatiestelsel voldoet, en dient te blijven voldoen, aan de normen die internationaal geaccepteerd zijn, in het bijzonder de Europese richtlijnen voor kwaliteitszorg in het hoger onderwijs, de zogenaamde Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Ook dat is een uitgangspunt bij aanpassing van het huidige accreditatiestelsel.

Ten slotte moet het accreditatiestelsel voldoende ruimte bieden voor innovatie in het onderwijsaanbod. Denk hierbij aan interdisciplinaire programma's, samenwerking tussen faculteiten of instellingen, verbreding van opleidingen, flexibilisering, online onderwijs, digitalisering en de inzet van innovatieve onderwijsmiddelen. Het accreditatiestelsel moet zulke vernieuwingen kunnen accommoderen en professionals daarin niet belemmeren maar juist faciliteren. Cross-overs en nieuwe inzichten moeten worden gestimuleerd en tot wasdom kunnen komen. Een toekomstbestendig accreditatiestelsel voorziet in die ruimte.

In het licht van deze overwegingen heeft de regering voor de verbetering van het accreditatiestelsel de volgende doelstellingen geformuleerd:

1. Het stelsel levert transparante informatie en garanties voor studenten, werkgevers en andere maatschappelijke actoren met betrekking tot de kwaliteit van opleidingen.
2. De ervaren lasten worden substantieel verminderd.
3. Vertrouwen staat voorop.
4. Docenten, studenten en bestuurders ervaren meer eigenaarschap ten aanzien van de kwaliteit van het onderwijs.
5. Het draagvlak voor het stelsel blijft behouden.

Die doelstellingen dienen binnen de volgende randvoorwaarden te worden gerealiseerd:

- Het stelsel is doeltreffend, doelmatig en toekomstbestendig.
- Het stelsel zet aan tot verbetering.
- Het stelsel voldoet aan internationale normen ten aanzien van kwaliteitszorg in het hoger onderwijs.

Deze doelstellingen en randvoorwaarden worden breed gedragen en sluiten aan bij wat leeft onder alle betrokkenen in het hoger onderwijs.

D. Maatregelen

De hiervoor aangegeven doelstellingen vereisen niet dat het accreditatiestelsel opnieuw moet worden opgebouwd, maar wel slimme en gerichte verbeteringen die ertoe leiden dat het stelsel optimaal functioneert. Het accreditatiestelsel functioneert in de kern immers goed. Tegelijkertijd is er voor de concrete inrichting en uitwerking van het stelsel een aantal wijzigingen nodig om de eerder genoemde aandachtspunten aan te pakken.

Deze wijzigingen dienen ertoe om meer evenwicht te brengen in het accreditatiestelsel. In het algemeen gaat het om een betere balans tussen wat het de onderwijsgemeenschap kost om accreditatie te verkrijgen en wat het haar oplevert. In het bijzonder gaat het om een betere balans tussen de functie van kwaliteitsverantwoording enerzijds en die van kwaliteitsverbetering anderzijds. Deze aanpassing van het accreditatiestelsel kan worden gekenschetst als het werken aan meer evenwicht in het stelsel.

Een aantal aspecten van het accreditatiestelsel blijft ongewijzigd. Zo blijft er een centrale rol voor de peer review. Elke opleiding wordt periodiek gevisiteerd door een panel van onafhankelijke en deskundige peers. Dat gebeurt elke zes jaar. De NVAO geeft

een beoordeling op grond van het visitatierapport dat na de peer review wordt opgesteld. Voor het geval dat de kwaliteit van een opleiding tussentijds niet aan de maat is, blijven de huidige interventiemogelijkheden onverminderd van kracht. In het uiterste geval kan de Minister van OCW de accreditatie tussentijds intrekken.

Ook de huidige systematiek van uitgebreide en beperkte beoordelingen blijft ongewijzigd: indien voor een instelling de ITK positief is verlopen, worden de opleidingen op basis van een beperkte opleidingsbeoordeling geaccrediteerd. In andere gevallen geldt een uitgebreide opleidingsbeoordeling. Ook de toets nieuwe opleiding (TNO) blijft behouden. Daarnaast blijft de eis gelden dat opleidingen groepsgewijs worden gevisiteerd, dit omwille van een scherpe en transparante beoordeling waarbij de kwaliteit van opleidingen onderling vergelijkbaar is.

Het is in het belang van alle betrokkenen in het Nederlandse hoger onderwijs, de studenten voorop, dat Nederland blijft voldoen aan internationaal overeengekomen normen die gelden op het gebied van kwaliteitszorg. De ESG blijven daarom de basis vormen voor de inrichting van het Nederlandse accreditatiestelsel. De herziene versie van de ESG, die in 2015 is vastgesteld door alle onderwijsministers in de Europese Hoger Onderwijsruimte, vormt het kader waarbinnen het Nederlandse accreditatiestelsel wordt doorontwikkeld. De kwaliteitsaspecten waarop volgens de ESG minimaal moet worden beoordeeld zijn breed geformuleerd en zijn vertaald in wettelijke minimumeisen voor de kwaliteit van het onderwijs. In het accreditatiekader worden deze kwaliteitseisen nader uitgewerkt. Dit geldt voor de huidige situatie en dat blijft ook zo.

Met behoud van deze basis en uitgangspunten neemt de regering de volgende maatregelen om het accreditatiestelsel te verbeteren:

1. Accreditatie vervalt niet automatisch

Vertrouwen is een van de principes waarvan bij de doorontwikkeling van het stelsel wordt uitgegaan. Dit principe komt tot uiting in de wijze waarop accreditatie verleend wordt: het uitgangspunt is "ja, mits" in plaats van "nee, tenzij". Indien aan een opleiding accreditatie is verleend, verliest deze opleiding haar accreditatie niet meer automatisch. Elke zes jaar wordt aan de hand van een evaluatie door onafhankelijke en deskundige peers door de NVAO bekeken of de kwaliteit van de opleiding nog in orde is, op basis van de kwaliteitseisen die voor accreditatie gelden, en of de accreditatie wordt gehandhaafd dan wel komt te vervallen.

Beoogd wordt dat hierbij zoveel mogelijk wordt aangesloten bij de huidige praktijk. Wanneer een opleiding als voldoende wordt beoordeeld ontvangt de instelling van de NVAO een melding dat deze accreditatie behouden blijft op basis van een positieve beoordeling. De instelling ontvangt daarbij een accreditatierapport van de NVAO. Wanneer een opleiding als onvoldoende wordt beoordeeld (dat wil zeggen: noch positief, noch voorwaardelijk) neemt de NVAO een besluit tot intrekking van accreditatie. Dit betreft nadrukkelijk geen tussentijdse intrekking zoals in paragraaf 4D is beschreven.

In het huidige accreditatiestelsel komt het voor dat het instellingsbestuur een accreditatieaanvraag intrekt indien zij bij een van de opleidingen een negatief besluit verwacht. De accreditatie vervalt dan automatisch en de opleiding wordt afgebouwd. Met dit wetsvoorstel wordt geregeld dat het instellingsbestuur geen formele aanvraag voor een accreditatiebesluit indient. Indien het bestuur niettemin voorziet dat de NVAO een negatief besluit zal nemen, kan het bestuur ervoor kiezen om geen visitatierapport in te dienen. De opleiding voldoet dan niet langer aan de eisen voor behoud van accreditatie en de NVAO stuurt de betreffende instelling vervolgens een beschikking waarbij de accreditatie om die reden wordt ingetrokken. De mogelijkheid blijft bestaan dat het instellingsbestuur ervoor kiest deze beschikking niet af te wachten en de betreffende opleiding op eigen initiatief te beëindigen.

De kern van deze maatregel is dat de opleiding de accreditatie niet meer automatisch verliest en alleen wordt afgenomen indien daar reden toe is; het uitgangspunt is dat de opleiding het keurmerk in principe blijft handhaven.

2. *Accreditatie kan onder voorwaarden worden verleend*

Het principe van vertrouwen leidt tevens tot een andere benaming voor de herstelperiode. Voorop blijft staan dat de kwaliteit van opleidingen geborgd is. Indien een panel tot de conclusie komt dat er bij een opleiding ernstige tekortkomingen zijn – bijvoorbeeld dat het beoogde eindniveau niet aan de maat is – dan leidt dit tot intrekking van accreditatie. In bepaalde gevallen, en alleen op basis van minder ernstige tekortkomingen op specifieke standaarden, zoals in de wet nader is omschreven, kan de NVAO ertoe overgaan om een opleiding een herstelperiode toe te kennen indien het panel en de NVAO van oordeel zijn dat de opleiding binnen een gestelde periode van maximaal twee jaar kan aan tonen dat zij de nodige verbeteringen heeft doorgevoerd. In dat geval is de opleiding nog steeds geaccrediteerd. Deze wordt verlengd omdat de NVAO de opleiding in staat acht binnen een redelijke termijn de nodige verbeteringen door te voeren. De opleiding verliest haar accreditatie dus niet en het principe van ‘ja, mits’ blijft daarmee van kracht.

De term ‘herstel’ leidt echter tot een negatiever beeld dan gerechtvaardigd. Een opleiding moet in deze periode aantoonbaar iets doen aan de geconstateerde punten, maar heeft nog steeds het vertrouwen van de NVAO. De term ‘herstel’ doet onvoldoende recht aan hetgeen wel positief is beoordeeld. Het past daarom bij vertrouwen om de term ‘herstelperiode’ te vervangen voor de term ‘accreditatie onder voorwaarden’. Deze wijziging levert bovendien consistentie op. Het accreditatiestelsel kent reeds de termen ‘toets nieuwe opleiding onder voorwaarden’ en ‘instellingstoets kwaliteitszorg onder voorwaarden’.

In bredere zin wordt met dit wetsvoorstel meer consistentie betracht in de terminologie die gehanteerd wordt voor aanduiding van de vormen van beoordeling als ook de keurmerken die daaraan verbonden zijn. Er is voor gekozen om het keurmerk waar accreditatie voor staat nadrukkelijk op te nemen in de wet, waaruit moet blijken dat accreditatie als keurmerk betrekking heeft op zowel nieuwe als bestaande opleidingen die een beoordeling met positief gevolg hebben afgelegd. Daarbij duidt de term ‘nieuwe opleiding’ in het betreffende keurmerk op opleidingen die toetreden tot het accreditatiestelsel en als zodanig nieuw zijn. Bij uitzondering kan dit keurmerk ook betrekking hebben op opleidingen die feitelijk al onderwijs verzorgen voordat zij toetreden tot het stelsel.

In tabel 1 wordt een overzicht geboden van de samenhang die met voorliggend wetsvoorstel wordt bestendigd, en de terminologie die overeenkomstig gehanteerd wordt.

Vorm van toetsing	Resultierend besluit	Keurmerk
Beoordeling ITK	Positief besluit ITK	Keurmerk ITK
	Positief besluit ITK onder voorwaarden	
	Negatief besluit ITK	--
Beoordeling accreditatie	Positief besluit accreditatie	Accreditatie bestaande opleiding
	Positief besluit accreditatie onder voorwaarden	
	Negatief besluit accreditatie	--
Beoordeling TNO	Positief besluit TNO	Accreditatie nieuwe opleiding
	Positief besluit TNO onder voorwaarden	
	Negatief besluit TNO	--

Tabel 1.

3. *Betere balans tussen verantwoording en verbetering*

Het accreditatiestelsel vervult twee belangrijke functies in de kwaliteitszorg voor het hoger onderwijs. De visitaties, die de grond vormen voor het verlenen van accreditatie, zijn een manier voor de instelling om verantwoording af te leggen over de kwaliteit van het onderwijs. De verlening van accreditatie, in de vorm van een besluit, geeft er blijk van dat die verantwoording in voldoende mate is afgelegd. Ten tweede vormen de visitaties een stimulans voor verbetering, vernieuwing en ontwikkeling van het onderwijs. Voor een belangrijk deel ziet de onderwijsgemeenschap hierin de baten van het accreditatieproces. Dit is dan ook de functie die het visitatiesysteem van oorsprong heeft, voordat het werd voortgezet in de vorm van een accreditatiestelsel. Met de invoering van accreditatie is de verantwoordingsfunctie meer voorop komen te staan in de kwaliteitszorg in het hoger onderwijs.

Er bestaat een spanning tussen het afleggen van verantwoording over de behaalde kwaliteit en het voeren van een open gesprek over de ontwikkeling en verbetering van kwaliteit. Die spanning is niet per se problematisch, en wellicht onvermijdelijk, maar er dient wel een gezond evenwicht te bestaan tussen beide. De toegenomen aandacht voor externe verantwoording is nu teveel ten koste gegaan van de aandacht voor verbeteren. Dit heeft ertoe geleid dat de baten van accreditatie en visitatie minder zichtbaar en voelbaar zijn. Het evenwicht tussen de lasten en baten van accreditatie wordt met dit wetsvoorstel daarom hersteld, door een scherper onderscheid aan te brengen tussen de functies van verantwoording en verbetering. De inzet van deze maatregelen is nadrukkelijk om het kritische en constructieve gesprek over kwaliteit te stimuleren en faciliteren.

a. Scheiding van rapportage

Ten eerste wordt er een scheiding ingevoerd in rapportage over de kwaliteit van de opleiding. De instelling rapporteert alleen datgene aan de NVAO, wat formeel nodig is om verantwoording af te leggen over de kwaliteit. Het rapport dat bij de NVAO wordt ingediend ten behoeve van accreditatie krijgt dus een beperkter karakter en bevat de concrete afwegingen die hebben bijgedragen aan het oordeel over accreditatiewaardigheid. Het visitatiepanel rapporteert separaat aan de instelling over verbeterpunten, bijvoorbeeld in de vorm van aanbevelingen. Het gaat hier nadrukkelijk om punten waarbij de basiskwaliteit niet in twijfel wordt getrokken maar die suggereren in welke richting de opleiding zich verder zou kunnen ontwikkelen. Deze documentatie vormt geen grond voor accreditatiebesluiten en wordt dan ook niet ingediend bij de NVAO. Zo wordt de kans verkleind dat gesprekspartners namens de opleiding zich belemmerd voelen om in openheid te spreken over punten van de opleiding die mogelijk verbetering behoeven en om mee te denken over gewenste veranderingen. Daarmee ontstaat meer ruimte voor het open en inspirerende gesprek en wordt meer recht gedaan aan de uitgangspunten van vertrouwen en eigenaarschap.

Indien er aanleiding is voor het al dan niet toekennen van accreditatie onder voorwaarden zal de NVAO in haar besluitvorming moeten meewegen of men redelijkerwijs kan aannemen dat benodigde verbeteringen tijdig kunnen worden doorgevoerd, zodanig dat voldoende aan de kwaliteitseisen voldaan wordt.

b. Fasering van gesprekken

Ten tweede wordt bij visitaties in het kader van opleidingsaccreditatie een fasering van gesprekken ingevoerd. Dit voorstel is tijdens expertmeetings ingebracht door docenten, studenten en kwaliteitszorgmedewerkers. Bij visitaties dient, naast een gesprek tussen opleiding en visitatiepanel ten behoeve van verantwoording over de kwaliteit, altijd ook een afzonderlijk gesprek plaats te vinden dat gericht is op de ontwikkeling en mogelijke verbetering van de opleiding. Door een fasering van deze gesprekken in de tijd ontstaat meer ruimte om tijdens het ontwikkelgesprek openhartig met de externe peers te spreken over verbeteringen en ontwikkelingen. Het open gesprek tussen peers komt zo beter tot zijn recht. Een dergelijke scheiding kan bijdragen aan de (gevoelde) ruimte voor verbetering en de cultuur die daarvoor nodig is.

c. Transparantie over verbeteringen

In de eerste plaats is het instellingsbestuur verantwoordelijk voor de kwaliteitszorg van het onderwijs, daaronder begrepen het openbaar maken van beoordelingen ten behoeve van verbetering van de kwaliteit. Dat de NVAO haar accreditatiebesluiten niet langer zal baseren op suggesties voor verdere ontwikkeling die uit de peer review naar voren zijn gekomen, ontslaat de instelling niet van deze verantwoordelijkheid. Daarom wordt deze verantwoordelijkheid in dit wetsvoorstel nader geëxpliciteerd. Waar het gaat om de formele verantwoording over de kwaliteit ten behoeve van opleidingsaccreditatie volstaat het dat de NVAO deze uitkomsten openbaar maakt via het accreditatiebesluit. Waar het aanbevelingen ter verbetering en ontwikkeling van de opleiding betreft, evenals de te ondernemen acties, dient de instelling zelf openbaar te maken welke conclusies zij trekt op grond van de peer review, binnen een redelijke termijn van bijvoorbeeld een half jaar, maar in elk geval voorafgaand aan de eerstvolgende visitatie ten behoeve van accreditatie. De marge die hier wordt genoemd is betrekkelijk ruim omdat de instelling op dit punt de ruimte worden gegeven maar ook van haar wordt verwacht dat zij haar verantwoordelijkheid zelf neemt. Het betreft hier nadrukkelijk een rapportage van peer review op hoofdlijnen. Naast deze openbaarmaking heeft de instelling de plicht om deze rapportage zo snel als mogelijk te delen met de onderwijsgemeenschap, in het kader van interne kwaliteitszorg (zie paragraaf 5B).

Hierdoor blijft het stelsel transparante informatie leveren over de kwaliteit van opleidingen voor studenten, werkgevers en andere belanghebbenden. Zo blijft de verantwoordingsfunctie van het accreditatiestelsel gewaarborgd, en wordt er tegelijkertijd meer ruimte gemaakt voor de stimulerende werking die van kwaliteitszorg uit kan gaan.

Om de verbeterfunctie in het stelsel te borgen, en omdat over verbeteringen niet wordt gerapporteerd aan de NVAO, wordt van visitatiepanels en opleidingen verwacht dat zij tijdens de visitatie ook expliciet terugblikken op de aanbevelingen die in de voorlaatste visitatie zijn gedaan. Het uitgangspunt is dat wat in het gesprek ten behoeve van verbetering en ontwikkeling wordt geconcludeerd, later een mogelijk onderwerp wordt voor het gesprek ten behoeve van kwaliteitsverantwoording. Dat wil zeggen: de mate waarin een opleiding gevolg heeft gegeven aan onderwerpen die aan de orde zijn bij eerdere aanbevelingen worden in het kader van verantwoording op de diverse aspecten meegenomen; zowel in positieve als negatieve zin.

4. Geen overlap in kwaliteitscriteria

In de praktijk wordt overlap ervaren tussen wat er bij accreditatie beoordeeld wordt op het niveau van de instelling enerzijds en het niveau van opleidingen anderzijds. Er wordt zowel bij de instellingstoets kwaliteitszorg (ITK) en de beperkte opleidingsbeoordeling (BOB) een kwaliteitsoordeel gegeven over personeel en voorzieningen. Door deze overlap weg te nemen in de wettelijke kwaliteitscriteria (en diensengevolge in het accreditatiekader) kunnen de administratieve lasten worden verlicht voor instellingen met een ITK, zonder dat dit ten koste gaat van de kwaliteitsborging.

Dit houdt in dat bij de beperkte opleidingsbeoordelingen geen beoordeling plaatsvindt ten aanzien van het gevoerde personeelsbeleid, maar deze beperkt wordt tot een beoordeling van de kwaliteit van het docententeam. Bij de instellingstoets kwaliteitszorg wordt de beoordeling beperkt tot het personeelsbeleid. Met deze aanscherping wordt beoogd dat er bij opleidingsbeoordelingen alleen die zaken ten aanzien van het ingezette onderwijspersoneel worden beoordeeld die rechtstreeks betrekking hebben op de kwaliteit van de betreffende opleiding.

Algemene voorzieningen raken niet in dezelfde mate aan de kwaliteit van het onderwijs op opleidingsniveau. Over voorzieningen kan daarom op instellingsniveau

verantwoording worden afgelegd. Dit neemt niet weg dat er op opleidingsniveau in het interne kwaliteitszorgsysteem hiervoor blijvende aandacht nodig is.

5. Meer eigenaarschap voor de onderwijsgemeenschap

De kwaliteit van het onderwijs dient gewaarborgd te zijn op een manier waar alle betrokkenen binnen de onderwijsgemeenschap zich in herkennen. Dit geldt in het bijzonder voor docenten, want zij spelen een cruciale rol in het aanbieden van kwalitatief hoogwaardig onderwijs en de verbetering daarvan. De docent is verantwoordelijk voor zijn of haar onderwijs. Verantwoordelijk zijn is niet beperkt tot verantwoording afleggen en kan alleen tot stand komen als een docent ook de ruimte heeft en ervaart om zijn of haar rol te pakken. Ook de betrokkenheid van studenten bij hun opleiding is belangrijk voor kwalitatief goed onderwijs. Studenten zijn mede-eigenaar van het onderwijs dat zij genieten. In een goed functionerend accreditatiestelsel is actieve betrokkenheid van studenten daarom gegarandeerd.

In het accreditatiestelsel is het eigenaarschap van docenten in de eerste plaats gelegen in de peer review als basis van externe kwaliteitszorg: docenten nemen elkaar als collega's en onder gelijken de maat. De verdere versterking van dit eigenaarschap komt tot uitdrukking in een aantal van eerder genoemde maatregelen. In het bijzonder geldt dit voor de maatregelen waarmee beoogd wordt een betere balans tussen verantwoordings- en verbeteringsfunctie te realiseren. Hiermee wordt voorzien dat docenten de visitatieprocedure meer dan nu ervaren als een zinvol proces dat zichtbaar bijdraagt aan de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs waarvoor zij de verantwoordelijkheid dragen. Docenten worden zo gestimuleerd om met hun peers onomwonden te spreken over kansen op verbetering van het onderwijs, zonder dat daar een accreditatiebesluit op wordt gebaseerd.

Ook is de betrokkenheid van studenten in een aantal opzichten al expliciet geregeld. Zo neemt in elk visitatiepanel ten minste een student-lid zitting, spreekt het panel ook altijd met studenten tijdens het locatiebezoek en worden in aanvulling hierop ook inloopsprekuren georganiseerd. Bovendien wordt bij de beoordeling van de interne kwaliteitszorg van een opleiding en instelling meegewogen of het oordeel van de studenten voldoende is vertegenwoordigd.

a. Student-bijdrage aan de zelfevaluatie

Studenten hebben het recht om in de zelfevaluatie (voorheen in het accreditatiekader aangeduid als 'kritische reflectie'), die als uitgangspunt dient bij de visitatie van de opleiding, een eigenstandige schriftelijke bijdrage te leveren, bijvoorbeeld in de vorm van een hoofdstuk. Uitsluitend de studenten die bij de desbetreffende opleiding zijn ingeschreven hebben de verantwoordelijkheid voor de inhoud en het eindresultaat van deze bijdrage. In het hoofdstuk wordt beschreven hoe studenten de opleiding ervaren en wat zij als mogelijke ontwikkelpunten en kansen zien voor de toekomst van de opleiding. De schrijvers worden geacht gebruik te maken van valide en representatieve studentevaluaties indien deze voor handen zijn. Doel van dit hoofdstuk is dat studenten hun eigen visie op de opleiding kunnen weergeven en aan het visitatiepanel kunnen meegeven.

Van studentleden van de opleidingscommissie wordt een coördinerende rol verwacht bij de totstandkoming van dit hoofdstuk. De instelling is verplicht om, via de opleidingscommissie dan wel een student(orgaan), alle studenten van de betreffende opleiding in de gelegenheid te stellen gebruik te maken van het recht een bijdrage te leveren. De instelling heeft de verantwoordelijkheid om het eigenstandige hoofdstuk van de studenten, indien dit is opgesteld, gezamenlijk met de zelfevaluatie in te dienen. Indien een opleidingscommissie niet aanwezig is (met als reden dat deze niet verplicht is voor het niet-bekostigd onderwijs) wordt van de instelling verwacht dat zij één of meer studenten aanwijst die een coördinerende rol op zich nemen.

b. Versterking opleidingscommissie

Kwalitatief goed onderwijs ontstaat in de interactie tussen docenten en studenten. Het gesprek over de kwaliteit en de kwaliteitsborging van het onderwijs moet daarom ook tussen docenten en studenten plaatsvinden. De opleidingscommissies, waarin beide groepen zijn vertegenwoordigd, vormt de aangewezen plek voor dit gesprek. Met het wetsvoorstel Versterking bestuurskracht is al vastgelegd dat opleidingscommissies zich als kerntaak richten op advisering over de bevordering en borging van de kwaliteit van de opleiding. In het kader van de doorontwikkeling van het accreditatiestelsel wordt nu wettelijk vastgelegd dat instellingen verplicht zijn om de resultaten van opleidingsevaluaties met de opleidingscommissie te delen. In veel, maar niet alle, instellingen wordt dit al in de praktijk gebracht. Door dit wettelijk vast te leggen worden de docenten en studenten in de opleidingscommissie sterker in positie gebracht en wordt het eigenaarschap van docenten en studenten over de kwaliteit en kwaliteitsborging van de opleiding verder vergroot.

c. Mogelijk maken van een studentenpanel

Tot slot hebben het ISO, de LSVb en verschillende Kamerleden een voorstel gedaan voor een studentenpanel binnen het accreditatieproces om de betrokkenheid van studenten verder te vergroten. Het doel van het studentenpanel is bredere input van studenten te verwerven die het visitatiepanel kan gebruiken als basis voor het gesprek tussen peers, bij de beoordeling van de kwaliteit van het onderwijs en het formuleren van aanbevelingen voor verbetering en ontwikkeling. Bovendien draagt deze maatregel bij aan de doelstelling om meer ruimte te scheppen voor het constructieve gesprek over wat er beter kan en moet ten aanzien van de opleiding. Door het betrekken van een studentenpanel bij die beoordeling kunnen studenten van die opleiding meer ruimte ervaren om dit gesprek in openheid met elkaar en het studentenpanel te voeren. In de Kamerbrief van 16 december 2015 is aangekondigd dat de minister van OCW met instellingen, studenten en NVAO de wijze waarop een studentenpanel onderdeel kan worden van het accreditatieproces gaat bespreken. In dit verband is besproken dat de studentenorganisaties het voornemen hebben om met een of meer instellingen te starten met een experiment, om zo ervaring op te doen met de wijze waarop een dergelijk panel het beste kan functioneren in het accreditatiestelsel. Dit wetsvoorstel is voorzien van een bepaling die invoering van een studentenpanel mogelijk maakt. Zodra er voldoende ervaring is opgedaan met de inzet van studentenpanels wordt in het accreditatiekader de voorwaarden voor inzet van een studentenpanel verder uitgewerkt.

6. Lastenverlichting

Een van de beoogde doelen van dit wetsvoorstel is het substantieel verminderen van de ervaren lasten. Een deel daarvan betreft de administratieve lasten. Dit wetsvoorstel draagt samen met de aanpassingen in het accreditatiekader bij aan een netto vermindering van die administratieve lasten. Naar schatting betreft dit een reductie van 15% van de totale administratieve lasten die gemoeid zijn met opleidings- en instellingsbeoordelingen.

Ervaren lasten omvatten niet alleen de administratieve lasten¹¹, maar bijvoorbeeld ook lasten en procedures die door de instellingen zelf worden opgelegd, zoals lasten waarvan de instelling of opleiding ten onrechte meent dat deze noodzakelijk zijn als voorwaarde om de accreditatieprocedure met succes te kunnen doorlopen.

¹¹ Administratieve lasten zijn de kosten die de student, instelling of professional maakt om te voldoen aan informatieverplichtingen voortvloeiend uit de regelgeving van de overheid. Het gaat hierbij zowel om het nakomen van verplichtingen als het beroep doen op een recht.

Zo leveren instellingen soms (te) veel informatie aan bij het accreditatieproces. Dit is doorgaans toe te schrijven aan een zekere mate van onzekerheid die wordt ervaren rondom een visitatie. De instelling neemt in dat geval het zekere voor het onzekere en stuurt alle mogelijke documentatie naar het visitatiepanel. Dit veroorzaakt onnodige administratieve lasten, maar vormt ook op zichzelf een bron van frustratie en ergernis, waardoor deze lasten als zwaarder worden ervaren. In andere gevallen vraagt het visitatiepanel juist om meer informatie van de opleiding of instelling. Ook dit veroorzaakt in sommige gevallen onnodige administratieve en ervaren lasten. De NVAO, de instellingen en de visitatiebureaus moeten in dit licht een substantiële rol spelen bij het terugdringen van deze lasten.

Naast in dit wetsvoorstel beschreven wetswijzigingen worden er dan ook andere maatregelen genomen om lastenverlichting te realiseren.

Meer eenvoud en vormvrijheid in het accreditiekader

Het accreditatiestelsel moet dienend zijn en niet leidend. Ten aanzien van kwaliteitscriteria betekent dit dat zij zodanig geformuleerd moeten zijn dat ze alleen die zaken onder de aandacht brengen die relevant zijn voor beoordeling van de specifieke opleiding en/of instelling. De Europese richtlijnen bieden relatief veel ruimte voor interpretatie ten opzichte van het Nederlandse accreditiekader. Een dergelijke ruime formulering van kwaliteitseisen kan meer ruimte laten voor het 'timmermansoog' van de peers en ruimte voor vruchtbare discussie stimuleren. Anderzijds kan dat als een gebrek aan duidelijkheid en rechtszekerheid worden ervaren, en hebben visitatiepanels en opleidingen er baat bij dat zij voldoende omliggende kaders en beslisregels voor handen hebben, zodat helder is wat betrokkenen van elkaar kunnen en mogen verwachten. Hierin zal dus een evenwicht moeten bestaan: te weinig zekerheid leidt tot extra lastendruk, en te gedetailleerde voorschriften doen afbreuk aan het eigenaarschap. Daarom wordt er nadrukkelijk voor gekozen om vast te houden aan een nationaal accreditiekader dat nadere invulling geeft aan de wettelijke en Europese kwaliteitseisen. Dit accreditiekader blijft onverminderd een concretisering van de ESG, maar zal dusdanig worden gewijzigd dat er meer eenvoud en vormvrijheid ontstaat dan het huidige accreditiekader en recht doet aan de speelruimte die de ESG bewust bieden. De NVAO is gevraagd om op basis van de huidige wet en in lijn met deze visie, het accreditiekader hierop aan te passen waar huidige wetgeving dit toelaat.

Zo is het accreditiekader in omvang gehalveerd en worden afzonderlijke beoordelingsprocedures zoveel als mogelijk geïntegreerd in het algemene kader. Waar de systematiek van de toets nieuwe opleiding en de beoordeling van een bestaande opleiding overlapt zijn deze criteria in het accreditiekader in elkaar geschoven. Bovendien is het beoordelingsproces minder gedetailleerd voorgeschreven en biedt de NVAO opleidingen de mogelijkheid om voorafgaand aan het accreditatieproces met de NVAO als sector in gesprek te treden bij wijze van *compliance assistance*. Het accreditiekader geeft daarnaast aan dat de aan te leveren zelfevaluatie vormvrij is, zolang de standaarden uit het kader herleidbaar zijn. Dit biedt opleidingen en instellingen de vrijheid om bestaande documenten, zoals de OER en de studiegids, aan te leveren ten behoeve van visitatie en accreditatie. Hiermee sluit accreditatie beter aan bij het eigenaarschap en de interne kwaliteitszorg van de opleiding en de instelling. Bovendien wordt aan visitatiepanels expliciet gevraagd om terughoudendheid te betrachten bij het vragen van aanvullende documenten (indien nodig) en geen andere informatie op te vragen dan reeds beschikbaar bij de opleiding.

Zoals eerder aangegeven is de kracht van het accreditatiestelsel de peer review; een beoordeling door onafhankelijke en deskundige vakgenoten. Dit is een typerend kenmerk van kwaliteitszorg in het hoger onderwijs: voor het vaststellen en waarderen van de kwaliteit vertrouwt de samenleving op het oordeel van autonome en hoogopgeleide professionals die elkaar de maat nemen. Onbetwist uitgangspunt van peer review is dat deze onafhankelijk dient plaats te vinden: van de leden van een

visitatiepanel wordt verwacht dat zij met voldoende afstand tot de te beoordelen opleiding dan wel instelling tot een oordeel kunnen komen. Om die reden behoren panelleden onafhankelijk te zijn van de betreffende instelling. Er mag geen sprake zijn van (schijn van) belangenverstrengeling of vooringenomenheid. Dit principe blijft ongewijzigd van kracht, maar waar het accreditatiekader voorheen een uitvoerige specificatie gaf van de voorwaarden en eisen die gelden voor panelsamenstelling als nadere uitwerking van de wet, is er nu voor gekozen dat een zeer beknopte toelichting in het accreditatiekader volstaat.

Geen bestuurlijke afspraken meer

De NVAO heeft de afgelopen jaren met veel opleidingen bestuurlijke afspraken gemaakt; ook wanneer het accreditatiebesluit positief was en de opleiding geen herstelperiode opgelegd kreeg. Dergelijke afspraken leiden tot een verhoging van de ervaren lasten en een vermindering van het eigenaarschap, zo bleek uit gesprekken met betrokkenen en werd bevestigd in expertmeetings. Het accreditatiestelsel moet uiteraard aanzetten tot verbetering en ontwikkeling. Aanbevelingen komen aan bod in het open gesprek tussen peers. De scheiding tussen verbetering en verantwoording moet er aan bijdragen dat dit gesprek beter tot zijn recht komt. Er is geen reden om de aanpak van verbetering en ontwikkeling door een opleiding buiten de reguliere momenten extern te laten beoordelen wanneer de kwaliteitszorg op instellingsniveau is gewaarborgd. Opleidingen pakken de geconstateerde verbeterpunten zelf op en leggen hierover tijdens een volgende visitatie verantwoording af tegenover externe peers. De NVAO zal daarom geen bestuurlijke afspraken meer maken met instellingen die in het bezit zijn van een instellingstoets kwaliteitszorg, indien het visitatiepanel reeds een positief oordeel heeft afgegeven. Maar ook in andere gevallen dient het middel van bestuurlijke afspraken de uitzondering te zijn. Het systeem van externe verantwoording is immers vormgegeven in een cyclus van zes jaar. Dit leidt tot een vermindering van de ervaren lasten. Bovendien wordt het eigenaarschap van de docent vergroot.

Minder lasten vanuit instelling zelf

In de Kamerbrief 'Accreditatie op maat' is benadrukt dat instellingen zelf een expliciete verantwoordelijkheid hebben in het verminderen van de lastendruk die met accreditatie gepaard gaat. Ook dat is immers onderdeel van het eigenaarschap over kwaliteit en kwaliteitszorg. Ook instellingen zullen dus stappen moeten zetten om de ervaren lasten tot een minimum te beperken. Dat vraagt van sommige betrokkenen om een andere manier van werken. Bestuurders, docenten, kwaliteitszorgmedewerkers, studenten, panelleden en evaluatiebureaus zullen elkaar moeten aanspreken op wat er gevraagd wordt, en wat er nu echt nodig is, om voldoende verantwoording af te leggen. Dit schept een klimaat waarin betrokkenen het open gesprek aan kunnen gaan over kwaliteit en in welke richting het onderwijs zich verder zou kunnen ontwikkelen. Hiermee worden de uitkomsten van de accreditatie ook waardevoller voor docenten, studenten en andere betrokkenen van de opleiding. Zo wordt niet alleen een vermindering van de lasten bereikt, maar ontstaat er ook een betere balans tussen de baten en lasten van accreditatie.

7. Advies en consultatie

A. Interactieve beleidsvorming

Voor een succesvolle doorontwikkeling van het accreditatiestelsel is het van belang dat de verbetering van het accreditatiestelsel is vormgegeven in dialoog met belanghebbenden in het hoger onderwijs. Niet alleen om hun ervaringsdeskundigheid te benutten maar ook omdat het accreditatiestelsel alleen goed werkt als docenten, studenten, bestuurders en andere belanghebbenden zich ook voldoende herkennen in dat stelsel. Daarom is bij dit wetstraject expliciet gekozen voor interactieve beleidsvorming.

De minister is gestart met een rondgang langs verschillende hoger onderwijsinstellingen om met ervaringsdeskundigen en experts te spreken over het accreditatiestelsel. Ook heeft een stuurgroep – ondersteund door een projectgroep – de minister geadviseerd over de contouren waarbinnen het accreditatiestelsel doorontwikkeld zou moeten worden. In deze stuurgroep zijn de koepelorganisaties VSNU, Vereniging Hogescholen en NRTO, de studentenorganisaties ISO en LSVb, de NVAO en de Inspectie van het Onderwijs en het Ministerie van OCW vertegenwoordigd. Deskundigen – onder wie docenten en studenten, maar ook evaluatiebureaus en secretarissen – zijn ook betrokken bij de verdere uitwerking van de contouren van het accreditatiestelsel. Ook is er een vergelijkend onderzoek uitgezet naar nationale accreditatie- en kwaliteitszorgsystemen in andere landen.¹² De inzichten daarvan zijn benut door de stuurgroep in het advies dat zij heeft uitgebracht. Na de verzending van de Kamerbrief 'Accreditatie op maat', en het stuurgroepadvies dat daaraan ten grondslag lag, zijn expertmeetings georganiseerd over de uitwerking daarvan.

Advies stuurgroep

De minister heeft ervoor gekozen om de aanbevelingen van de stuurgroep in grote lijnen over te nemen en in het verlengde daarvan de contouren van het doorontwikkelde accreditatiestelsel te schetsen. Daarover heeft zij de Tweede Kamer der Staten-Generaal geïnformeerd in de brief 'Accreditatie op maat'. De stuurgroep onderschrijft de conclusie van de overkoepelende evaluatie dat het accreditatiestelsel in de kern goed functioneert, maar ziet ook een aantal knelpunten die bij de doorontwikkeling van het stelsel aandacht behoeven.¹³ Op basis van haar analyse heeft de stuurgroep een aantal voorstellen gedaan. De stuurgroep adviseert om het huidige stelsel niet zozeer op de schop te doen, maar datgene wat goed werkt te behouden en te optimaliseren. Ze stelt voor om voort te bouwen op de systematiek van het huidige stelsel en deze vorm te geven op een wijze die meer recht doet aan het eigenaarschap van de professional en aan het principe om verdiend vertrouwen meer te belonen. Bovendien heeft de stuurgroep voorgesteld om met een pilot ervaring op te doen met instellingsaccreditatie. Met dit instrument krijgt een instelling een grotere verantwoordelijkheid toebedeeld om haar kwaliteitszorg op orde te hebben en een groter aandeel in de wijze waarop visitaties van opleidingen worden georganiseerd.

Expertmeetings

Het ministerie van OCW heeft een aantal bijeenkomsten georganiseerd om experts te raadplegen over de uitwerking van de contouren van de doorontwikkeling van het accreditatiestelsel zoals beschreven in genoemde Kamerbrief. Onder deze experts bevonden zich docenten, studenten, opleidingsdirecteuren, kwaliteitszorgmedewerkers en andere ervaringsdeskundigen. Deze bijeenkomsten hebben waardevolle en praktische inzichten opgeleverd voor de concrete uitwerking van de contouren. Veel van deze inzichten zijn verwerkt in de vormgeving van eerder genoemde maatregelen, zowel ten aanzien van wetswijziging als de aanpassing van het accreditatiekader en de werkwijze van de verschillende betrokken organisaties.

- B. Internetconsultatie (PM)
- C. Consultatie koepels en studentenorganisaties (PM)
- D. Advies van de Onderwijsraad

¹² CHEPS, *Voor niets gaat de zon 3.0 op. Kwaliteitszorg- en accreditatiestelsels in enkele buitenlandse hogeronderwijsystemen en hun administratieve lasten*. Oktober 2014.

¹³ Stuurgroep Accreditatie 3.0, *Accreditatie op maat. Een doeltreffend en gedifferentieerd accreditatiestelsel*. Juni 2015.

Op 28 augustus 2015 heeft de Onderwijsraad het advies "Kwaliteit in het hoger onderwijs: evenwicht in ruimte, regels en rekenschap" uitgebracht.¹⁴ Op 28 september 2015 heeft de minister haar beleidsreactie naar de Eerste en Tweede Kamer gestuurd.¹⁵ De Onderwijsraad adviseert ten eerste te werken aan een sterke kwaliteitscultuur op opleidingsniveau. De raad onderstreept het belang van een sterke kwaliteitscultuur voor de borging en verbetering van de onderwijskwaliteit. Hiermee sluit de raad aan bij het voornemen van de minister om in te zetten op kwaliteitscultuur en daarbij de ruimte te laten voor eigenaarschap over het onderwijs van de docent en de visie op onderwijs van de instelling. Instellingen zouden moeten werken aan hun interne kwaliteitszorg en daarmee randvoorwaarden scheppen voor een sterke kwaliteitscultuur binnen opleidingen. Kwaliteitscultuur hangt samen met de organisatiecultuur van een instelling. Tegelijkertijd stelt de Onderwijsraad dat de verantwoordelijkheid voor onderwijskwaliteit primair op opleidingsniveau hoort te liggen. De kwaliteit van het onderwijs ontstaat immers in de collegezaal, in de interactie tussen docenten en studenten. Dit is ook wat de voorgestelde wijzigingen in het accreditatiestelsel beogen. Ook in het doorontwikkelde accreditatiestelsel worden immers alle opleidingen beoordeeld door deskundige en onafhankelijke peers. Het advies van de Onderwijsraad sluit tevens aan bij het voornemen om bij de doorontwikkeling van het accreditatiestelsel meer uit te gaan van vertrouwen en een scherper onderscheid te maken tussen verantwoord en verbeteren.

Tot slot doet de Onderwijsraad aanbevelingen voor aanpassingen in door de overheid georganiseerde kwaliteitszorg. De raad stelt dat de wijze waarop toezicht en accreditatie zijn geregeld rekenschap moeten geven van de visie dat kwaliteitsverbetering alleen kan plaatsvinden op het niveau van opleidingen. De Onderwijsraad adviseert om die reden om kwaliteitsbeoordelingen op instellingsniveau niet langer onderdeel te laten zijn van het accreditatiestelsel. Deze aanbeveling neemt de minister niet over. Met de raad is zij van oordeel dat beoordelingen op instellingsniveau er niet toe mogen leiden dat een instellingsbestuur het eigenaarschap over de kwaliteit volledig naar zich toetrekt. Niettemin mag, waar het gaat om kwaliteitsbeleid, het belang van het instellingsniveau niet worden onderschat. De instelling heeft bijvoorbeeld een onderwijskundig profiel waarop zij wil worden aangesproken. Daarnaast kunnen bestuurders juist van onschatbare waarde zijn voor het uitdragen van een gedeelde visie op onderwijs en zijn zij in de positie om verbindend leiding te geven. Opleidingen staan nooit op zichzelf en kwaliteitscultuur reikt verder dan de opleiding alleen.

8. Evaluatie

Het voornemen is om drie jaar na invoering van alle voorgestelde wijzigingen een evaluatie uit te voeren van het accreditatiestelsel als geheel. Vanuit haar rol als toezichthouder van het accreditatiestelsel wordt voorgesteld dat de Inspectie van het Onderwijs deze evaluatie zal uitvoeren in 2020-2021. Bij deze evaluatie worden de doelstellingen betrokken die aan dit wetsvoorstel ten grondslag liggen.

9. Uitvoering en handhaafbaarheid

a. Uitvoeringstoets DUO en Inspectie

PM

b. NVAO-beoordeling op uitvoerbaarheid

c. Administratieve lasten

Een van de beoogde doelen van dit wetsvoorstel is het substantieel verminderen van de ervaren lasten. Een deel daarvan betreft de administratieve lasten. Met een lastenreductie van €2.907.000 draagt dit wetsvoorstel bij aan een netto vermindering van die administratieve lasten. Naar schatting betreft dit een reductie van 15% van de totale administratieve lasten die gemoeid zijn met opleidings- en instellingsbeoordelingen.

In dit wetsvoorstel blijft een belangrijk deel van het accreditatiestelsel ongewijzigd; deze continuïteit behoudt rust in het stelsel en zorgt ervoor dat instellingen zo min mogelijk incidentele lasten ondervinden als gevolg van wetswijziging, zoals bijvoorbeeld invoeringslasten. Bovendien zorgt de scheiding van rapportage ervoor dat er door instellingen minder documentatie wordt aangeleverd aan de NVAO, te weten het deel dat betrekking heeft op aanbevelingen en ontwikkelpunten die tijdens de visitatie aan de orde zijn gekomen. Een vermindering van administratieve lasten geldt ook bij de overlap van criteria die nu bij de instellingstoets kwaliteitszorg in combinatie met de beperkte opleidingsbeoordelingen is weggenomen.

De vermindering van administratieve lasten die met dit wetsvoorstel beoogd is kan niet los gezien worden van de genoemde aanpassing van het accreditatiekader als uitwerking van de wet. Het accreditatiekader is in omvang gehalveerd, aparte beoordelingskaders zijn hierbij zoveel mogelijk geïntegreerd in het accreditatiekader, en de voorschriften voor de vorm waarin de zelfevaluatie wordt aangeleverd zijn ook in sterke mate teruggebracht, als ook de detaillering waarmee de panelsamenstelling is voorgeschreven. Bestuurlijke afspraken met de NVAO worden alleen nog in bepaalde en zeer uitzonderlijke gevallen gemaakt. Ook deze maatregelen brengen een substantiële verlichting van de administratieve lasten met zich mee. Ongeveer de helft van de geprojecteerde lastenreductie wordt toegeschreven aan de aanpassing van het accreditatiekader.

De fasering van gesprekken die tijdens de opleidingsvisitaties wordt voorgesteld leidt in principe niet tot een vermeerdering van administratieve lasten, als ook de transparantie die instellingen betrachten ten aanzien van beoordelingen ten behoeve van ontwikkeling en verbetering van het onderwijs. Dit is echter afhankelijk van de wijze waarop de instelling hier invulling aan geeft. Daarom is in de berekening van de lastenreductie een beperkte lastenvermeerdering opgenomen voor de eventuele inspanningen die er bij instellingen worden geleverd bovenop de activiteiten die zij al geacht worden te ondernemen in het kader van kwaliteitszorg. Instellingen die de interne kwaliteitszorg al op orde hebben, ook wanneer de accreditatieprocedure nog niet in zicht is, ervaren hier geen substantiële vermeerdering van lasten.

De administratieve lasten zullen toenemen voor studenten voor zover zij gebruik willen maken van het recht om een zelfstandige bijdrage te leveren aan de zelfevaluatie. Eventuele invoering van een studentenpanel leidt tot enige vermeerdering van administratieve lasten voor zowel de instellingen als de betrokken studenten. Dit hangt in grote mate af van de wijze waarop hier invulling aan wordt gegeven door instellingen en studenten.

d. Financiële gevolgen

Structureel

De voorgestelde wijzigingen hebben o.a. als doel de ervaren lasten voor instellingen te verminderen. Door optimalisering van het stelsel, door beperkte en heldere protocollen te hanteren, door een grotere scheiding aan te brengen tussen verantwoording en

verbetering, en door de criteria op basis waarvan beoordeeld wordt verder te beperken, worden de administratieve lasten naar verwachting kleiner (zie paragraaf 9C).

Voor DUO worden verder geen extra activiteiten verwacht. Ook door de Inspectie van het Onderwijs worden geen extra structurele kosten gemaakt.

Incidenteel

Bij de instellingen worden over het algemeen geen grote invoeringslasten verwacht, aangezien het merendeel van de voorgestelde wijzigingen nauw aansluit bij de huidige systematiek van opleidingsbeoordelingen. De NVAO zal extra tijd nodig hebben om het accreditatiekader aan te passen en de instellingen hierover te informeren. Wanneer de Inspectie van het Onderwijs de evaluatie van de doorontwikkeling van het accreditatiestelsel uitvoert in samenhang met haar periodieke evaluatie van het stelsel, levert dit relatief weinig meerkosten op.

ARTIKELSGEWIJS

Artikel I Wijziging Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek

Onderdeel A (artikel 1.1)

Met de aanpassingen in de begripsbepalingen is tot uitdrukking gebracht dat de toets nieuwe opleiding en de instellingstoets kwaliteitszorg niet vereenzelvigd moeten worden met het besluit dat ten gevolge van de genoemde toets wordt genomen. Indien de kwaliteit van een opleiding op orde is, is het rechtsgevolg dat de opleiding van bekostigde instellingen bekostigd wordt en de instelling graden mag afgeven. Dat rechtsgevolg geldt zowel voor opleidingen, die voor het eerst onder het accreditatieregime worden gebracht, als voor opleidingen die al in het accreditatieregime zitten, alsook voor Ad-programma's. Onderdelen q en r zijn in die zin aangepast. Daarmee is accreditatie nu de duiding van het keurmerk dat verkregen wordt na een positief besluit op een aanvraag van een toets nieuwe opleiding, na een positief besluit op een aanvraag nieuw Ad-programma alsmede voor de continuering van accreditatie nadien. Een positief oordeel op de aanvraag voor een instellingstoets kwaliteitszorg heet voortaan keurmerk ITK. Na beoordeling van de opleiding, inclusief het Ad-programma, vervalt de zelfstandige accreditatie van het Ad-programma en valt het Ad-programma onder het accreditatieregime van de opleiding waartoe het behoort.

Na een toets nieuwe opleiding verkrijgt de opleiding zijn eerste accreditatie, door de duur van zes jaar. Dit heet voortaan accreditatie nieuwe opleiding. Na afloop van de periode dat een opleiding accreditatie nieuwe opleiding heeft gehad kan deze accreditatie bestaande opleiding verkrijgen. Accreditatie bestaande opleiding vervalt niet meer automatisch. De termen "nieuwe opleiding" en "bestaande opleiding" sluiten daarmee aan bij wat in het veld gebruikelijk daaronder wordt verstaan, te weten de eerste accreditatie en de accreditaties die daarop volgen.

Onderdeel C (artikel 1.17a)

KNAW en KB onderscheiden zich van de overige instellingen door het ontbreken van een onderwijstaak. Bij de herbezinning op de plaats van artikel 1.18 als algemeen artikel over de kwaliteitszorg van onderwijsinstellingen ten opzichte van het accreditatiestelsel is dat nog eens pregnant naar voren gekomen. Dat heeft geleid tot de keuze de kwaliteitszorg die op de instellingen voor wetenschappelijk onderzoek rust thans in een apart artikel onder te brengen. Het tweede lid is nodig omdat de WOT niet van toepassing is op deze instellingen maar uitsluitend op de instellingen voor hoger onderwijs. Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat met de volzin "Voor zover de beoordeling geschiedt door onafhankelijke deskundigen, zijn de uitkomsten daarvan openbaar" bedoeld wordt, dat de uitkomsten in dat geval actief openbaar gemaakt moeten worden. Op de instellingen voor wetenschappelijk onderwijs is de Wet openbaarheid van bestuur van toepassing, waarmee op deze instellingen de plicht rust tot passieve openbaarmaking, dat wil zeggen "op verzoek verstrekken", van informatie neergelegd in documenten over een bestuurlijke aangelegenheden en actieve openbaarmaking, dat wil zeggen "uit eigen beweging verstrekken", van informatie over het beleid, de voorbereiding en de uitvoering daaronder begrepen. Omdat in de praktijk niet altijd duidelijk is welke documenten tot het "beleid" behoren, is ervoor gekozen om de huidige norm in de WHW te handhaven en ondubbelzinnig te regelen dat uitkomsten van de beoordeling van kwaliteitszorg door de instellingen actief openbaar gemaakt moeten worden, oftewel uit eigen beweging moeten worden verstrekt.

Onderdeel D (artikel 1.18)

Artikel 1.18 is grondig herzien. Naast het ontkoppelen van de kwaliteitszorg voor instellingen voor wetenschappelijk onderwijs van onderwijsinstellingen, zoals hierboven geschetst, is de algemene opdracht tot kwaliteitszorg ontkoppeld van de kwaliteitszorg in het kader van accreditatie. De verwijzingen naar het accreditatiehoofdstuk, die in artikel 1.18 waren opgenomen zijn uit artikel 1.18 geschrapt en waar nodig naar het

accreditatiehoofdstuk overgeheveld. De verwijzingen in het huidige eerste lid zijn bij nader inzien overbodig en geschrapd. Het derde lid van artikel 1.18 is in zijn geheel overgeheveld naar het nieuwe artikel 5.13. Met deze aanpassing wordt verduidelijkt dat artikel 1.18 de algemene opdracht bevat om de kwaliteit te borgen van alle werkzaamheden van instellingen voor hoger onderwijs die, wat betreft de bekostigde instellingen, zijn omschreven in artikel 1.3 van de wet. Het verzorgen van opleidingen door instellingen voor hoger onderwijs is onderdeel van deze algemeen geformuleerde norm voor kwaliteitszorg c.q. visitatie van de opleidingen, die de basis vormt waarop het accreditatiesysteem voortborduurt. Ook het tweede lid van artikel 1.18 is geschrapd. Het toezicht op de naleving van de WHW is inmiddels geregeld in artikel 3, jo artikel 12a van de WOT. Het tweede lid kan derhalve vervallen. Verduidelijkt is tevens dat met openbaarheid van de beoordeling, die mede door onafhankelijke deskundigen geschiedt, wordt bedoeld op actieve openbaarmaking door de instellingen. Nieuw voorschrift is dat bij de beoordeling de uitkomsten van eerdere beoordelingen betrokken moeten worden. Met de opname van deze norm in artikel 1.18 geldt deze norm zowel voor de algemene norm tot visitatie van opleidingen als voor visitatie in het kader van accreditatie (artikel 5.13).

Onderdeel E (hoofdstuk 5)

De bepalingen betreffende accreditatie zijn in hoofdstuk 5 geplaatst, waarmee hoofdstuk 5a kan vervallen. Na deze aanpassing loopt de nummering c.q. hoofdstukindeling van de WHW weer rond en is eenduidiger. De aanpassingen leiden tot een heldere indeling en logische opbouw. In de transponeringstabel is uiteengezet waar de verschillende bepalingen zijn terug te vinden.

Artikel 5.1 Reikwijdte

Het nieuwe artikel 5.1 vervangt het bestaande artikel 5a.1. Daarbij is uitgegaan van de definitiebepaling, opgenomen in artikel 1.1, onderdeel g, van de wet. De WHW geldt voor bekostigde instellingen en rechtspersonen voor hoger onderwijs. In art. 6.9 is geregeld hoe instellingen de bevoegdheid tot verlenen van graden kunnen verkrijgen en daarmee rechtspersoon voor hoger onderwijs (RPHO) kan worden. Daarvoor moet de instelling beoordeeld worden overeenkomstig artikel 6.9 WHW, waaronder een verzwaarde toets nieuwe opleiding ondergaan. De artikelleden in dit hoofdstuk hebben in die zin op deze instellingen betrekking.

Artikel 5.2 Instelling en taken accreditatieorgaan

Het nieuwe artikel 5.2 vervangt het oude artikel 5a.2. Door achtereenvolgende wijzigingen van deze bepaling was deze in de loop der tijd ook normen gaan bevatten die buiten een zuiver omschrijven van de taakopdracht van de NVAO zijn gelegen. Het nieuwe artikel 5.2 is goeddeels geschoond van dergelijke normen.

De norm voor instemming met de door de instellingen binnen een visitatiegroep samengestelde commissie van deskundigen, namelijk dat deze onafhankelijk en deskundig is, is gedeeltelijk overgeheveld naar en uitgewerkt in het nieuwe artikel 5.14. Lid 2a is overgeheveld naar artikel 5.6, derde lid, jo artikel 5.7, vierde lid, en artikel 5.11, derde lid, jo. artikel 5.15, tweede lid, aangezien het toetsen van en het oordelen over de naam van de opleiding en de toevoeging aan een graad door de NVAO in het kader van het verlenen van accreditatie plaatsvindt.

De mogelijkheid die instellingen hebben om hun zienswijze over de indeling in een visitatiegroep naar voren te brengen is een procedurevoorschrift dat in beginsel onderdeel is van de besluitvorming op de aanvraag voor accreditatie. Een en ander wordt nu geborgd in het nieuwe artikel 5.10, derde lid, dat van overeenkomstige toepassing is op een aanvraag voor accreditatie bestaande opleiding (artikel 5.16, zesde lid). Wel in artikel 5.2 is blijven staan dat het de instelling is, die daarvoor een voorstel doet. Het vijfde lid van artikel 5a.2 vloeit voort uit de algemene taakopdracht tot het opstellen van het accreditatiekader. Deze norm is overgeheveld naar het zesde lid van

het nieuwe artikel 5.3. De taak tot het opstellen van een accreditatiekader is opgenomen in het tweede lid, onderdeel f, en uit artikel 5a.2a, eerste lid, overgeheveld. Het derde, vierde en vijfde lid komen letterlijk overeen met het vierde, zesde en zevende lid van artikel 5a.2.

Tevens is de taakopdracht enigszins geredigeerd. Met de redactie in het eerste lid is tot uitdrukking gebracht dat het verlenen van accreditatie en het keurmerk ITK de hoofdactiviteiten zijn van het accreditatieorgaan en dat activiteiten als het indelen van opleidingen en het samenstellen van commissies daarvan afgeleid zijn en door het accreditatieorgaan in het kader van die hoofdtak worden uitgevoerd. Ook is blijven staan dat de commissies van deskundigen, die het accreditatieorgaan zelf instelt, adviseren over de aanvraag voor een toets nieuwe opleiding, respectievelijk de toets nieuw Ad-programma en de instellingstoets kwaliteitszorg. Met het woord "adviseren" komt tot uitdrukking dat deze commissie van deskundigen is ingesteld door het accreditatieorgaan en een adviesfunctie heeft ten behoeve van besluitvorming door de NVAO. Ten opzichte van de commissie van deskundigen die de instellingen zelf samenstellen heeft de commissie van deskundigen primair als taak om de opleiding te beoordelen op verzoek van de instelling ten behoeve van kwaliteitszorg. Een deel van de beoordeling stuurt de instelling voor verkrijging dan wel behoud van accreditatie naar de NVAO. Dit is tot uitdrukking gebracht door te bepalen dat deze commissie de kwaliteit "beoordeelt".

In de taakopdracht tot het adviseren over de bevoegdheden tot intrekken van een accreditatiebesluit of een keurmerk ITK is het woord "desgevraagd" gewijzigd in "op diens verzoek". Hiermee sluit de tekst beter aan bij de tekst van artikel 5a.12b (oud)/ artikel 5.20 (nieuw) en wordt ondubbelzinnig geregeld dat aan een besluit tot intrekking altijd een advies van het accreditatieorgaan vooraf gaat.

Artikel 5.3 Accreditatiekader

Deze bepaling vervangt artikel 5a.2a en komt daarmee grotendeels overeen. Overgeheveld naar artikel 5.2, tweede lid, onderdeel f, is de taak tot het opstellen van een accreditatiekader (eerste volzin artikel 5a.2a, eerste lid tot aan accreditatiekader). Toegevoegd is het oude lid vijf van het oude artikel 5a.2 (opgenomen in het zesde lid van 5.3). Ook zijn overgeheveld naar artikel 5.3, die normen, die gaan over hetgeen in het accreditatiekader moet worden opgenomen, en nu verspreid over diverse bepalingen van het huidige accreditatiehoofdstuk staan (de normen in de huidige artikelen 5a.8, eerste lid, 5a.10a, eerste en zesde lid en 5a.13b, eerste lid). De gegevens die het instellingsbestuur meezendt zijn onder een algemene noemer "uitwerking van de aanvraagprocedure" verrat. De procedure voor het instemmen met de commissie van deskundigen is opgenomen in het nieuwe artikel 5.14. Ook de waarborg dat deze commissie en de andere commissies onafhankelijk en deskundig zijn is (artikel 5a.2, tweede lid oud) is daarin deels opgenomen, maar wordt voor een deel nog gevonden in het accreditatiekader (artikel 5.3, eerste lid, onderdeel d). Met deze aanpassing bevat artikel 5.3 alles dat op grond van het accreditatiehoofdstuk in het accreditatiekader moet worden opgenomen. Dit bevordert de leesbaarheid.

Artikel 5.4 Voordracht bestuursorganen en artikel 5.5 financiële middelen

Deze bepalingen vervangen respectievelijk de bestaande artikelen 5a.3 en 5a.6b. Er zijn slechts enkele technische verbeteringen aangebracht. In het eerste en vierde lid van artikel 5.4 is in vergelijking met het oorspronkelijke artikel 5a.3 de zinsnede "de gezamenlijke instellingen, bedoeld in artikel 1.2, onderdelen a en b" vervangen door: de vertegenwoordigers van de gezamenlijke instellingen voor hoger onderwijs. Dit houdt verband met het bij de Tweede Kamer aanhangige wetsvoorstel bescherming namen en graden hoger onderwijs (Kamerstukken II 2015/16, 34 412) waarin wordt voorgesteld artikel 1.2 te laten vervallen. Onder de vertegenwoordigers van de gezamenlijke instellingen voor hoger onderwijs vallen gelet op de definitiebepaling in artikel 1, onder g, van dat wetsvoorstel vertegenwoordigers van zowel de bekostigde instellingen als van de rechtspersonen voor hoger onderwijs. In

een samenloopbepaling wordt een voorziening getroffen dat de oorspronkelijke tekst van artikel 5a.3 wordt gehandhaafd, indien de in het genoemde wetsvoorstel voorgestelde wijziging geen doorgang vindt.

Artikel 5.5 is identiek aan het oorspronkelijke artikel 5a.6b en behoeft geen verdere toelichting.

Artikel 5.6 Aanvraag toets nieuwe opleiding

Dit artikel vervangt artikel 5a.10a en artikel 5a.11 gedeeltelijk, namelijk wat betreft de aanvraagprocedure. Inhoudelijk zijn de voorschriften niet gewijzigd. De toets van een nieuwe opleiding is nu vooraan in het hoofdstuk geplaatst. Deze toets is immers de eerste stap waarmee een opleiding te maken krijgt in het kader van het accreditatieproces. De instelling stuurt een aanvraag voor de kwaliteitsbeoordeling van een nieuwe opleiding, de toets nieuwe opleiding.

Bij de toets nieuwe opleiding vermeldt het instellingsbestuur tevens de door hem beoogde visitatiegroep, naam en, voor zover het gaat om bachelor- of masteropleiding in het hoger beroepsonderwijs of een postinitiele masteropleiding in het hoger beroepsonderwijs van een rechtspersoon hoger onderwijs (hierna RPHO), de toevoeging aan de graad.

Verduidelijkt is wanneer een toets nieuwe opleiding niet vereist is. Niet alleen is dat zo wanneer sprake is van een samenvoeging maar ook bij het weer ongedaan maken van die samenvoeging. De NVAO moet dan wel geconstateerd hebben dat met de samenvoeging geen nieuwe opleiding ontstaat. Deze procedure is beschreven in de Beleidsregel doelmatigheid hoger onderwijs 2014.

Artikel 5.7 Beoordeling aanvraag toets nieuwe opleiding

In de regel wordt een toets nieuwe opleiding uitgevoerd op opleidingen waaraan nog geen onderwijs verzorgd worden. Deze nieuwe opleidingen worden "vanaf het papier" beoordeeld en daarom blijft de beoordeling van de kwaliteitsaspecten gerealiseerd eindniveau en deugdelijkheid van beoordeling, toetsing en examinering achterwege. Er is immers geen feitelijke situatie te beoordelen. Het is echter mogelijk dat aan de opleiding wel al onderwijs wordt verzorgd. In dat geval worden bovengenoemde kwaliteitsaspecten aanvullend beoordeeld (artikel 5.9, tweede lid). Niet altijd zal van de opleiding het gerealiseerd eindniveau kunnen worden getoetst, daarom wordt bij een toets nieuwe opleiding het werkelijk gerealiseerde niveau getoetst. Dat kan het eindniveau zijn, maar het kan ook zijn het gerealiseerde niveau van tentamens. Wanneer er al feitelijk onderwijs wordt verzorgd, wordt in plaats van de wijze van de beoordeling, toetsing en examinering van de studenten op grond van een papieren toetsing de deugdelijkheid van de beoordeling, toetsing en examinering van de studenten beoordeeld. In ieder geval zal de opleiding enige tijd moeten 'draaien' wil toetsing mogelijk zijn.

In de huidige wet worden voor de toetsingsnormen zowel de term "beoordelingscriteria" als "kwaliteitsaspecten" gehanteerd. Omwille van de eenduidigheid wordt voortaan alleen gesproken over "kwaliteitsaspecten". Dat sluit beter aan bij de praktijk dat deze kwaliteitsaspecten door de NVAO worden uitgewerkt in zogeheten "standaarden", welke de meer inhoudelijke norm geven, op basis waaraan het oordeel voldoende, voldoende onder voorwaarden of onvoldoende kan worden gegeven.

Naast een oordeel over de kwaliteit van de opleiding beoordeelt het accreditatieorgaan tevens de naam en de toevoeging aan de graad (zie ook toelichting op artikel 5.2). Het accreditatieorgaan stelt zo nodig een andere opleidingsnaam voor of toevoeging aan een graad. Indien de beoogde naam of toevoeging aan de graad niet op een akkoord kan rekenen van het accreditatieorgaan leidt dit niet tot weigering van accreditatie.

Weigering van de naam of toevoeging aan de graad is geen weigeringsgrond voor accreditatie (zie artikel 5.9).

Artikel 5.8 en artikel 5.9 verlening en weigering van accreditatie nieuwe opleiding

Artikel 5.8 bevat, samen met artikel 5.9 de besluitvorming over de aanvraag voor accreditatie nieuwe opleiding. In artikel 5.8 zijn de gronden voor verlening van

accreditatie opgenomen en in het nieuwe artikel 5.9 de weigeringsgronden. Inhoudelijk is de besluitvorming op een toets nieuwe opleiding niet gewijzigd ten opzichte van de huidige tekst van artikel 5a.10 en 5a.11. Indien het accreditatieorgaan op de toets nieuwe opleiding een positief besluit kan nemen, verkrijgt de opleiding accreditatie voor 6 jaar (nieuw artikel 5.8, eerste lid, bestaande artikel 5a.11, zesde lid, onderdeel a). Dit wordt in het nieuwe accreditatiehoofdstuk aangeduid als "accreditatie nieuwe opleiding" te onderscheiden van de situatie dat een opleiding "accreditatie bestaande opleiding" verwerft. Accreditatie bestaande opleiding vervalt niet automatisch. Formele toe- of afwijzingsgronden op grond van de toets nieuwe opleiding kent de wet zelf nu niet. De huidige bepalingen gaan er nu min of meer van uit dat accreditatie kan worden verleend. Op grond van artikel 5a.11, vierde lid, wordt bij Algemene maatregel van bestuur (hierna: AMvB) bepaald in welke gevallen een toets nieuwe opleiding, een zogeheten "TNO onder voorwaarden" wordt verleend en welke voorwaarden hieraan gesteld worden. In artikel 1 van het Accreditatiebesluit WHW is bepaald dat een "TNO onder voorwaarden" verleend kan worden indien een of meer van de kwaliteitsaspecten van de opleiding, genoemd in artikel 5a.10a, tweede lid, onderdelen b, d, e en f, respectievelijk artikel 5a.13g, eerste lid, onderdeel b, van de wet, weliswaar als onvoldoende worden beoordeeld maar de tekortkomingen naar het oordeel van het accreditatieorgaan binnen twee jaar kunnen worden weggenomen. A contrario is derhalve een onvoldoende op de kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5a.10a, tweede lid, onderdelen a of c, respectievelijk artikel 5a.13g, eerste lid, onderdelen a of c, van de wet, een grond voor weigering van accreditatie nieuwe opleiding, evenals een onvoldoende op de andere onderdelen, terwijl het oordeel luidt dat de tekortkomingen niet binnen een jaar kunnen worden verholpen. De gronden voor verlening en weigering van accreditatie nieuwe opleiding onder voorwaarden worden van het Accreditatiebesluit WHW overgeheveld naar de wet (artikel 5.9, tweede en derde lid). Daarnaast is ook de bepaling over de nadere voorschriften die aan verlening voor accreditatie nieuwe opleiding onder voorwaarden kunnen worden gesteld in de wet opgenomen. Het Accreditatiebesluit WHW kan daarmee vervallen.

Desalniettemin is in het voorstel wel een delegatiebepaling opgenomen voor het geval aanvullende voorschriften voor accreditatie nieuwe opleiding onder voorwaarden wenselijk mocht worden geacht.

Naast de bovengenoemde kwaliteitsafwegingen is in artikel 5.9 ook het bepaalde in artikel 5a.11, derde lid, als weigeringsgrond opgenomen, namelijk dat een opleiding wordt verzorgd, of zal worden verzorgd, die in hoofdzaak overeenstemt met een opleiding ten aanzien waarvan binnen drie voorafgaand aan de aanvraag accreditatie is geweigerd of ingetrokken. Dit is conform de huidige situatie.

Artikel 5.10 Accreditatierapport

In deze nieuwe bepaling is artikel 5a.10 opgenomen¹⁶. Verschil is dat artikel 5a.10 normen bevatten voor het accreditatierapport naar aanleiding van de aanvraag voor accreditatie (na de "TNO"-fase). Met betrekking tot de toets nieuwe opleiding was artikel 5a.10 van overeenkomstige toepassing verklaard. Omdat de toets nieuwe opleiding nu vooraan in het accreditatiehoofdstuk is geplaatst, is dat feitelijk omgedraaid (zie ook artikel 5.15, zesde lid).

De nieuwe bepaling is in lijn met de Algemene wet bestuursrecht (Awb) gebracht. Het accreditatierapport is in de nieuwe bepaling als onderdeel gepositioneerd van het besluit op de aanvraag voor een toets nieuwe opleiding (en van het besluit op de aanvraag voor van accreditatie nieuwe opleiding) en niet meer, zoals nu wordt omschreven in artikel 5a.10, eerste lid, het omgekeerde. Dat het besluit onderdeel zou zijn van het accreditatierapport is juridisch onzuiver. Het besluit is immers het sluitstuk van de besluitvorming, welke is gebaseerd op de conclusies in het accreditatierapport en niet

¹⁶ Dit wetsvoorstel houdt rekening met de wijzigingen in artikel 5a.10, zoals zij zijn opgenomen in een wetsvoorstel dat binnenkort wordt ingediend bij de Tweede Kamer.

andersom. Hiermee is tevens overbodig geworden om het rapport zelfstandig als besluit in de zin van de Awb aan te merken (artikel 5a.10, tweede lid). Deze norm is daarom geschrapt.

Voor een opleiding met accreditatie bestaande opleiding is het accreditatierapport de basis voor het behoud van accreditatie bestaande opleiding als het accreditatieorgaan concludeert dat de opleiding kwalitatief op orde is gebleven (artikel 5.10 jo 5.15, zesde lid). Ook uit dat oogpunt bezien is het zuiver het accreditatierapport los te koppelen van de besluitvorming op aanvragen voor een toets nieuwe opleiding, respectievelijk voor accreditatie bestaande opleiding (zie verder toelichting artikel 5.16). Met dit wetsvoorstel wordt beoogd verbeteren en verantwoorden verder te scheiden en te borgen dat verbeterpunten, dat wil zeggen, aanbevelingen ter verdere verbetering van een opleiding die kwalitatief op orde is, niet naar het accreditatieorgaan worden gestuurd. Alleen die aspecten waarvan het advies c.q. oordeel is dat de kwaliteit verbeterd moet worden, omdat de kwaliteit op dat aspect onvoldoende is, horen bij het accreditatieorgaan thuis. Dat oordeel is van invloed op het besluit om accreditatie te verlenen, al dan niet onder voorwaarden, te weigeren of in te trekken. Nieuw op te nemen element in het accreditatierapport is daarom de vermelding van de te verbeteren kwaliteitsaspecten, voor zover deze onvoldoende zijn. Daarmee wordt niet alleen verduidelijkt dat verbeterpunten die uitstijgen boven het oordeel voldoende bij accreditatie niet worden gewogen, maar ook komt dit de deugdelijkheid van de motivering van het besluit ten goede.

Door de algemene bepaling dat het instellingsbestuur zijn zienswijze kenbaar kan maken over het voorgenomen besluit is geborgd dat deze zienswijze zich uitstrekt over alle onderdelen van het besluit, tot het al dan niet verlenen van accreditatie, waaronder ook de indeling in een visitatiegroep, de naamgeving en de toevoeging aan de graad. Het vierde lid volgt uit artikel 3:40 Awb dat regelt dat een besluit niet in werking treedt voordat het is bekendgemaakt en dat bekendmaking van besluiten geschiedt door toezending of uitreiking aan belanghebbenden, onder wie begrepen de aanvrager (artikel 3:41 Awb). Het vierde lid van artikel 5a.10 overlapt deels met die bepaling. Zodra het accreditatierapport is bekendgemaakt, is het een rapport dat door iedereen die dat wenst, kan worden geraadpleegd. De Nederlands Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) maakt dit mogelijk door de besluiten op de aanvraag op zijn website te publiceren. Bij het bekendmaken van het besluit aan het instellingsbestuur voegt het accreditatieorgaan slechts een samenvatting van het visitatierapport. Het rapport, dat vaak meer dan 100 bladzijdes bevat, is een stuk dat eerder door de instelling bij de aanvraag is gevoegd.

De genoemde procedure maakt het verstrekken van een afschrift en het vragen van een vergoeding daarvoor overbodig. De norm in het huidige lid 5 van artikel 5a.10 is daarom geschrapt.

In artikel 5.8, eerste lid, onderdeel a, is bepaald dat het besluit in werking treedt op de eerste dag van de elfde maand nadat de minister heeft ingestemd met de verzorging van de opleiding, de zogeheten macrodoelmatigheidstoets, bedoeld in artikel 6.2 (zie verder toelichting artikel 5.8).

5.11 Verkrijging van accreditatie bestaande opleiding

Na de eerste accreditatie voor de duur van zes jaar, kan in het voorstel accreditatie voor bestaande opleiding worden verkregen. Dit systeem vervangt het bestaande accreditatiesysteem waarbij eens per zes jaar telkens opnieuw accreditatie moet worden aangevraagd. Accreditatie bestaande opleiding wordt ook op aanvraag verkregen, maar nadien zijn geen nieuwe aanvragen meer nodig voor behoud van accreditatie.

Accreditatie bestaande opleiding vervalt niet meer automatisch. De zesjaarlijkse beoordeling blijft wel in stand. Artikel 5.11 komt overeen met het bestaande artikelen 5a.9 en 5a.12a, voor zover dat in de nieuwe systematiek nog nodig is. De norm betreffende de gelijktijdige beoordeling van aanvragen binnen een visitatiegroep uit het bestaande artikel 5a.8, derde lid, is in artikel 5.11 opgenomen in die zin dat het accreditatieorgaan de aanvraagdatum afstemt op de gelijktijdige beoordelingsrondes binnen de visitatiegroepen. Zoals hierboven geschetst wordt bij een wijziging in de

visitatiegroep, de naam of de toevoeging aan de hbo-grad deze door het accreditatieorgaan opnieuw beoordeeld.

Uit het vierde lid volgt dat aanbevelingen voor verdere verbetering van de opleiding niet naar het accreditatieorgaan moeten worden gestuurd. Hiermee wordt een scherpere scheiding aangebracht tussen wat aan het accreditatieorgaan moet worden verantwoord en wat de instelling zelf nog kan doen om de opleiding verder te ontwikkelen.

Artikel 5.12 beoordeling kwaliteit van opleidingen

Dit artikel komt overeen met artikel 5a.8, tweede lid. Ten opzichte van de kwaliteitsaspecten die bij een toets nieuwe opleiding aan de orde komen moet, ter verkrijging van accreditatie bestaande opleiding, altijd het gerealiseerde eindniveau beoordeeld kunnen worden. Daarnaast wordt de deugdelijkheid van de beoordeling, toetsing en examinering van de studenten beoordeeld in plaats van de wijze van de beoordeling, toetsing en examinering van de studenten dat bij de toets nieuwe opleiding op grond van een papieren toets wordt beoordeeld.

Artikel 5.13 Visitatie van opleidingen

Het voormalige derde lid van artikel 1.18 heeft zijn plek gekregen in dit artikel. De norm is verduidelijkt en geëxpliciteerd. Ook bevat artikel 5.13 nu de opdracht aan instellingen tot de eigen beoordeling van de opleiding, de zelfevaluatie. Visitatie geschiedt ook nu al op basis van een zelfevaluatie, maar nieuw is dat de zelfevaluatie een door studenten zelf geschreven bijdrage met hun oordeel over de opleiding dient te bevatten. Het begrip "visitatierapport", eveneens een ingeburgerd begrip, vervangt "uitkomsten van de beoordeling". Nieuw is eveneens dat in het visitatierapport de aanbeveling tot verdere ontwikkeling van de opleiding apart vermeld worden. Het gehele visitatierapport wordt met het oog op bespreking ervan terstond verstrekt aan het betreffende medezeggenschapsorgaan en de opleidingscommissie (zie ook onderdeel Q, artikel 9.18, eerste lid). Een samenvatting van de aanbevelingen wordt voorafgaand aan de nieuwe visitatie openbaar gemaakt door de instelling. Dit moet gebeuren binnen een redelijke termijn, waarbij de termijn van een jaar redelijk wordt geacht, maar in ieder geval voorafgaand aan de eerstvolgende visitatieronde. Het deel van het visitatierapport dat de verantwoording van de kwaliteit van de opleiding ten behoeve van verkrijging van accreditatie bestaande opleiding bevat wordt bij de aanvraag voor accreditatie gevoegd (artikel 5.11, vierde lid) en nadien, als onderdeel van de voorwaarde voor behoud van accreditatie bestaande opleiding, eens per zes jaar aan het accreditatieorgaan verstrekt (artikel 5.16, tweede en derde lid). Dit deel wordt ook door het accreditatieorgaan opgenomen in het accreditatierapport, dat als onderdeel van het besluit op de aanvraag op de website van de NVAO gepubliceerd wordt en daarmee openbaar wordt gemaakt.

Artikel 5.14 Commissie van deskundigen en instemming

De eisen aan de commissie van deskundigen, die nu in artikel 1.18, derde lid, zijn opgenomen zijn in het dit voorstel in een aparte bepaling geplaatst. Met dit voorstel worden deze eisen wettelijk aangescherpt ten opzichte van de normen voor onafhankelijkheid en deskundigheid, die het accreditatieorgaan in het accreditatieorgaan heeft opgenomen. De norm dat de leden van de commissie op het moment van beoordeling niet aan de te beoordelen opleiding verbonden mogen zijn is nu al de praktijk, maar dat wordt hierbij ook in de wet opgenomen. Nieuw is dat de commissie van deskundigen haar werkzaamheden zo dient in te richten dat de beoordeling van de kwaliteit van de opleiding ten behoeve van accreditatie apart wordt verricht van de beoordeling van de opleiding ten behoeve van aanbevelingen voor verdere verbetering van de opleiding. De zogenoemde fasering in gesprekken kan genoegzaam worden aangetoond indien het instellingsbestuur bij het verzoek tot instemming een beschrijving van de werkwijze van de commissie in spe voegt. Dit kan al door het overleggen van een programma, waardoor op een weinig administratief belastende wijze wordt geborgd dat een fasering van gesprekken plaatsvindt. Deze nieuwe eisen zijn als een nadere invulling van de eis van onafhankelijkheid van deze commissie te bestempelen. Daarnaast gelden de eisen van onafhankelijkheid en deskundigheid, zoals deze in het accreditatiekader

staan onverkort. Indien de instellingsbesturen binnen een visitatiegroep niet tijdig komen tot het samenstellen van een commissie dan doet het accreditatieorgaan een bindende voordracht (artikel 5.2, tweede lid, onderdeel d). Het is daarom nodig dat het accreditatieorgaan bepaalt wanneer de instemming uiterlijk aangevraagd moet worden. Dat is nu in artikel 5.14 opgenomen. Ook kent artikel 5.14 in het derde lid nu een norm voor de termijn waarbinnen op de aanvraag voor instemming moet worden besloten. De norm van vier weken hanteert de NVAO nu al. Het besluit op de aanvraag voor instemming is, net als het besluit op een aanvraag voor een toets nieuwe opleiding, op een aanvraag voor accreditatie bestaande opleiding en op een aanvraag voor een instellingstoets kwaliteitszorg, een appellabel besluit. In artikel 5.15 worden met deze aanpassingen, op gelijke wijze als voor de genoemde aanvragen in de wet normen gesteld voor indiening van aanvragen, het verlenen van instemming en de beslistermijn.

Artikel 5.15 Beoordeling aanvraag accreditatie bestaande opleiding

De beoordeling van opleiding bij een aanvraag voor accreditatie bestaande opleiding is op verschillende onderdelen anders dan die van een opleiding bij een toets nieuwe opleiding.

Bij de aanvraag voor accreditatie bestaande opleiding wordt de deugdelijkheid van de beoordeling, toetsing en examinering van de studenten en het gerealiseerd eindniveau van de opleiding beoordeeld. Deze beoordelingen kunnen alleen plaatsvinden op grond van onderwijs wat feitelijk wordt verzorgd en wat betreft het eindniveau kan dat alleen wanneer er studenten zijn afgestudeerd, vandaar dat ze geen standaard onderdeel zijn van de toets nieuwe opleiding maar wel van de aanvraag voor accreditatie bestaande opleiding.

Naast een oordeel over de kwaliteit van de opleiding, op de kwaliteitsaspecten die in artikel 5.12 zijn opgenomen, beoordeelt het accreditatieorgaan wederom de naam, en waar het een hbo-opleiding betreft de toevoeging aan de graad, als de instelling daarin een wijziging beoogt of indien er zich anderszins wijzigingen hebben voorgedaan, die van invloed zijn op de visitatiegroep, naamgeving of toevoeging aan de hbo-graad. Het accreditatieorgaan stelt zo nodig een andere opleidingsnaam voor of toevoeging aan een hbo-graad. Net als voor accreditatie nieuwe opleiding geldt ook voor accreditatie bestaande opleiding dat indien de beoogde naam of toevoeging aan de hbo-graad niet op een akkoord kan rekenen van het accreditatieorgaan dit niet leidt tot weigering van accreditatie. Weigering van de naam of toevoeging aan de hbo-graad is evenmin een weigeringsgrond op voor accreditatie bestaande opleiding (zie artikel 5.17).

Op een aanvraag voor accreditatie bestaande opleiding beslist het accreditatieorgaan binnen drie maanden, waar een besluit op een toets nieuwe opleiding binnen zes maanden wordt genomen. Dit komt overeen met de huidige beslistermijnen voor de TNO en accreditatie. Dit houdt verband met het feit dat de visitatie al heeft plaatsgevonden door een commissie van deskundigen die de instelling heeft ingesteld, terwijl bij aanvraag van een toets nieuwe opleiding er nog een beoordeling dient plaats te vinden door een commissie van deskundigen die door de NVAO is ingesteld. De beoordeling van de aanvragen van alle opleidingen in de visitatiegroep wordt gezamenlijk en in dezelfde periode verricht. In verband daarmee kan de minister accreditatie nieuwe opleiding met maximaal twee jaar verlengen. Ook deze normen zijn opgenomen in de huidige wet (artikel 5a.8, derde lid en artikel 5a.9, tiende lid). Het instellingsbestuur is het accreditatieorgaan een vergoeding verschuldigd van de kosten van beoordeling van de aanvraag, maar anders dan bij de toets nieuwe opleiding niet voor de kosten van beoordeling door de commissie van deskundigen (vijfde lid). Ook van de beoordeling van accreditatie bestaande opleiding wordt een accreditatierapport opgesteld, naar de instelling gestuurd en door de NVAO openbaar gemaakt. Het oordeel kan dan mede zijn 'goed' of 'excellent'.

Artikel 5.16 en artikel 5.18 Verlening van accreditatie bestaande opleiding en behoud accreditatie bestaande opleiding onder voorwaarden

Deze bepaling regelt in welke gevallen accreditatie bestaande opleiding kan worden verkregen en onder welke voorwaarden. De kwaliteit van de opleiding moet in beginsel

volledig op orde zijn. Wanneer de kwaliteit van de opleiding in die mate voldoet dat op grond van de huidige wet een herstelperiode wordt toegekend (artikel 5a.12a), kan straks ook accreditatie bestaande opleiding worden verkregen, zij het onder de voorwaarde dat de opleiding binnen twee jaar nadat accreditatie bestaande opleiding is verleend wordt herbeoordeeld op de kwaliteitsaspecten, die onvoldoende zijn, en dat de opleiding op deze kwaliteitsaspecten door het accreditatieorgaan alsnog positief worden beoordeeld.

In welke gevallen een opleiding op grond van het huidige stelsel het vertrouwen krijgt en accreditatie weliswaar wordt verleend maar binnen twee jaar moet laten zien dat de nodige verbeteringen zijn doorgevoerd (huidig artikel 5a.12a t.a.v. herstelperiode) is nu geregeld in het Accreditatiebesluit WHW en wordt met dit voorstel in de wet opgenomen. De normen op grond waarvan accreditatie nieuwe opleiding kan worden omgezet in accreditatie bestaande opleiding zijn gebaseerd op de normen in het Accreditatiebesluit WHW. De opleiding moet tenminste voldoende zijn op het kwaliteitsaspect "beoogd eindniveau". De andere kwaliteitsaspecten mogen alleen in die mate een negatieve beoordeling krijgen dat het accreditatieorgaan inschat dat de tekortkomingen binnen afzienbare tijd kunnen worden weggenomen.

Een opleiding met accreditatie bestaande opleiding moet elke zes jaar opnieuw een beoordeling op de kwaliteitsaspecten ondergaan en bij die gelegenheid steeds op orde zijn. Bij die herbeoordeling geldt ook dat een negatief oordeel op een of meer van de kwaliteitsaspecten in artikel 5.12, onderdelen b tot en met f, niet meteen leidt tot intrekking van accreditatie. Voor zover het accreditatieorgaan oordeelt dat de tekortkomingen binnen afzienbare tijd kunnen worden verholpen, kan de opleiding accreditatie bestaande opleiding behouden onder de voorwaarde dat deze kwaliteitsaspecten binnen twee jaar opnieuw worden beoordeeld en dan voldoende zijn. (artikel 5.18). Alleen indien dat niet het geval is, zal accreditatie worden ingetrokken (artikel 5.19, tweede lid). Het accreditatieorgaan stuurt het instellingsbestuur een bevestiging van het oordeel dat de kwaliteit nog steeds positief is. Ook bij de bevestigingsbrief zal het accreditatieorgaan een accreditatierapport voegen. Het accreditatierapport maakt dan geen deel uit van een besluit gericht op rechtsgevolg in de zin van de Awb. Als de kwaliteit op orde is, is de bevestiging een geschrift op basis waarvan feitelijk geconstateerd wordt dat accreditatie bestaande opleiding behouden kan blijven (artikel 5.16, vierde lid). Dat is ook zo indien er te verhelpen tekortkomingen zijn, mits die maar binnen twee jaar weer positief zijn (artikel 5.18). Alleen wanneer blijkt dat een opleiding met accreditatie bestaande opleiding kwalitatief onvoldoende is, leidt het accreditatierapport tot een nieuw besluit in de zin van de Awb, namelijk een besluit met het rechtsgevolg dat accreditatie wordt ingetrokken, de opleiding geen bekostiging meer ontvangt en geen graden meer mogen worden verleend (artikel 5.20 e.v.).

Artikel 5.17 weigering accreditatie bestaande opleiding en verlenging accreditatie nieuwe opleiding

De weigeringsgronden van accreditatie bestaande opleiding zijn het spiegelbeeld van de gronden voor verlening van accreditatie nieuwe opleiding in het voorstel en komen overeen met het huidige systeem. Een negatieve beoordeling van het kwaliteitsaspect "beoogd eindniveau" of een positief oordeel op dat kwaliteitsaspect, samen met een onvoldoende op een of meer van de andere kwaliteitsaspecten, genoemd in artikel 5.12, terwijl het oordeel luidt dat de tekortkomingen niet binnen een jaar kunnen worden verholpen leidt tot weigering van accreditatie bestaande opleiding.

Accreditatie bestaande opleiding wordt daarnaast geweigerd indien het accreditatieorgaan van mening is dat de kwaliteitsaspecten onjuist negatief zijn beoordeeld door de commissie van deskundigen de kwaliteitsaspecten. Accreditatie bestaande opleiding wordt in dat geval met een jaar verlengd onder de voorwaarde dat binnen dat jaar een nieuwe aanvraag voor accreditatie bestaande opleiding wordt ingediend. Deze norm is nu opgenomen in artikel 5a.9, zesde lid.

Artikel 5.19 intrekking van accreditatie

De gronden van intrekking van accreditatie zijn wat betreft de kwaliteitsaspecten dezelfde als de gronden voor weigering van accreditatie, zij het dat ook het überhaupt niet voldoen aan de voorschriften verbonden aan de accreditatieverlening, zoals de verplichting de opleiding in te schrijven in het Croho en elke zes jaar, of binnen twee jaar bij accreditatie onder voorwaarden, te laten herbeoordelen leidt tot intrekking. In de systematiek van de huidige wet vervalt accreditatie dan. Tot het niet voldoen aan de voorschriften behoort ook de situatie dat de kwaliteit van de opleidingen weliswaar wordt beoordeeld maar zich onvoldoende herstelt op de kwaliteitsaspecten, waarvoor accreditatie onder voorwaarden was verleend. Kortom, zowel wanneer er geen verzoek tot beoordeling is ingediend als wanneer een opleiding als onvoldoende wordt beoordeeld, wordt de accreditatie ingetrokken door de NVAO.

Artikel 5.20 Tussentijdse intrekking van accreditatie

Het eerste lid van dit artikel komt overeen met het eerste lid van het bestaande artikel 5a.12b. Het gaat hier om de situatie dat accreditatie, zowel accreditatie nieuwe opleiding (voormalig "TNO") als accreditatie bestaande opleiding (voormalig accreditatie voor zes jaar), wordt ingetrokken door de minister op een ander moment dan dat besluitvorming door de NVAO over de kwaliteit van de opleiding aan de orde is. Tussentijdse intrekking door de minister kan alleen als er zwaarwegende argumenten zijn voor ingrijpen in een gevestigd recht.

Het tweede lid betreft de overheveling van de norm, die nu in artikel 5a.2, derde lid, tweede volzin, is verwoord. Zoals nu ook al het geval is, kan het accreditatieorgaan informatie inwinnen bij de Inspectie van het onderwijs ten behoeve van het advies over intrekking aan de minister. Een norm voor het horen van het instellingsbestuur is overbodig. Dit is geborgd via artikel 4:7 Awb. Ook volgt dit uit de overeenkomstige toepassing van artikel 5.9. Het tweede lid van artikel 5a.12b wordt daarom geschrapt. Ook het derde lid is geschrapt. Dat is overbodig geworden omdat artikel 5.17 de normen geeft voor de gevolgen van afwijzing en intrekking van accreditatie.

Artikel 5.21 Gevolgen afwijzing of intrekking accreditatie

De gevolgen voor het afwijzen van accreditatie bestaande opleiding of het intrekken van accreditatie zijn niet gewijzigd ten opzichte van de huidige wettekst. Als gevolg van het verlies van accreditatie vervalt van rechtswege de bevoegdheid tot graadverlening en voor wat betreft bekostigde instellingen het recht op bekostiging van de opleiding. Artikel 5a.12 (oud) en artikel 5.21 (nieuw) schrijven voor dat de instelling er dan in beginsel zorg voor draagt dat zittende studenten de opleiding elders kunnen vervolgen. Alleen wanneer dat niet mogelijk is zorgt de instelling er voor dat de zittende studenten in de gelegenheid worden gesteld om de opleiding alsnog aan de instelling te voltooien. Deze regeling wijkt af van de situatie dat de opleiding op eigen initiatief van de instelling sluit. Dan moeten zittende studenten binnen redelijke termijn de opleiding aan de instelling zelf kunnen voltooien (artikel 7.34, tweede lid). Vanuit het belang van instandhouding van een doelmatig onderwijsaanbod, kan de Minister besluiten om een bekostigde opleiding, in weerwil het verlies van accreditatie, de opleiding toch "open" te houden. Het gaat dan om bijzondere gevallen, om unieke opleidingen bijvoorbeeld.

Artikel 5.22 aanvraag en beoordeling toets nieuw Ad-programma

De bepaling vervangt artikel 5a.13. Inhoudelijk is de bepaling niet gewijzigd. Instellingen die een nieuw Ad-programma willen verzorgen als onderdeel van de hbo-bacheloropleiding moeten ervoor zorgen dat dit programma van voldoende kwaliteit is. Een afzonderlijke toets van het Ad-programma vindt slechts eenmaal plaats. De toets van bestaande Ad-programma's maakt onderdeel uit van de accreditatiebeoordeling van de hbo-bacheloropleiding waartoe het Ad-programma behoort. De zelfstandige accreditatie van het Ad-programma wordt verleend voor een termijn die duurt tot het moment dat de kwaliteit van de geaccrediteerde opleiding waartoe het Ad-programma naar verwachting kan worden afgerond, vermeerderd met twee jaar (tweede lid). De accreditatie vervalt eerder van rechtswege indien voordien voor het eerst weer over de kwaliteit van de opleiding is geoordeeld (derde lid).

Titel 6. Instellingstoets kwaliteitszorg en keurmerk ITK

Titel 6 van het wetsvoorstel vervangt titel 2a van de wet. Inhoudelijk zijn de overige artikelen nagenoeg niet gewijzigd.

Een instelling kan de instellingstoets kwaliteitszorg op vrijwillige basis aanvragen om toegang te krijgen tot de beperkte opleidingsaccreditatie. Dit blijft behouden in dit wetsvoorstel. Bij de instellingstoets kwaliteitszorg wordt vastgesteld of de interne kwaliteitszorg op orde is en of binnen de instelling een goede kwaliteitscultuur bestaat. Een kwaliteitscultuur is een cultuur van voortdurende kritische reflectie op de resultaten en het niveau van het onderwijs; niet alleen wanneer een instellingstoets wordt afgenomen of accreditatie nabij is, maar structureel. Bij de instellingstoets wordt opzet en functioneren van de kwaliteitszorg beoordeeld; niet de kwaliteit van de opleidingen.

Wanneer een instellingstoets met goed gevolg is afgelegd, geniet de instelling het vertrouwen van de overheid dat de kwaliteit van de eigen opleidingen voortdurend goed wordt gemonitord en dat er een goed functionerend verbetermechanisme in werking wordt gesteld wanneer de kwaliteit onder de maat dreigt te komen. In een instelling met een stevige kwaliteitscultuur hebben docenten zowel als bestuurders kwaliteitsverbetering hoog in het vaandel staan, niet onder externe dwang, maar vanuit intrinsieke motivatie. Dat leidt er toe dat bij een instelling met het keurmerk ITK de opleiding tijdens de toets nieuwe opleiding en de beoordeling accreditatie beperkter wordt beoordeeld.

Hierna worden alleen de wijzigingen ten opzichte van het huidige systeem worden hier besproken.

Artikel 5.25 Gevolgen beoordeling opleidingen keurmerk ITK en keurmerk ITK onder voorwaarden

In de praktijk wordt er momenteel een overlap ervaren tussen de instellingstoets kwaliteitszorg en de beperkte opleidingsbeoordeling waar het gaat om verantwoording over personeel en voorzieningen. Door deze overlap uit de te beoordelen kwaliteitsaspecten te filteren kunnen de administratieve lasten voor instellingen met een keurmerk ITK worden verlicht zonder dat dit ten koste gaat van de kwaliteitsborging.

Bij een instelling die beschikt over het keurmerk ITK wordt op instellingsniveau het gevoerde beleid op het gebied van personeel en voorzieningen beoordeeld. Op opleidingsniveau wordt vervolgens op deze onderwerpen nog de kwaliteit en kwantiteit van het ingezette personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen beoordeeld. Dat wordt met dit wetsvoorstel anders.

Op opleidingsniveau vervalt 'opleidingsspecifieke voorzieningen' als onderwerp van beoordeling bij een instelling met het keurmerk ITK. Het gevoerde beleid op het gebied van voorzieningen is immers al beoordeeld. Dat geeft voldoende vertrouwen om de beoordeling op opleidingsniveau los te laten en daarmee vertrouwen te geven en lasten te verlichten.

Docenten zijn essentieel voor de kwaliteit van het onderwijs. Daarom wordt op opleidingsniveau de kwaliteit en kwantiteit van het ingezette personeel beoordeeld bij een instelling met het keurmerk ITK. Dat wordt beknopter beschreven en meer toegespitst op het functioneren van docenten als team. Aandacht voor teams past meer in de lijn van waardering voor kwaliteitscultuur. Waar voorheen de kwaliteit en kwantiteit beoordeeld werden, wordt dit nu beperkt tot: 'de kwaliteit van het docententeam'. Dit geldt zowel bij de uitgebreide als beperkte opleidingsbeoordeling (lid 1, onderdeel d, en lid 2, onderdeel b). Docentkwaliteit raakt in meerdere mate dan algemene voorzieningen de kwaliteit van het onderwijs (op opleidingsniveau) waardoor

er op dat punt is gekozen voor een versmalling van hetgeen wordt beoordeeld in plaats van het volledig buiten beschouwing laten.

Gevolgen keurmerk ITK onder voorwaarden voor beoordelingswijze opleidingen

De huidige wet bepaalt dat de kwaliteit van de opleidingen van een instelling met het keurmerk ITK onder voorwaarden weliswaar wordt beoordeeld op de beperkte set kwaliteitsaspecten maar dat deze opleidingen twee, respectievelijk drie jaar nadien, opnieuw moet worden beoordeeld volgens de uitgebreide set kwaliteitsaspecten, indien de instelling het keurmerk ITK verliest omdat niet aan de voorwaarden wordt voldaan. . Deze voorschriften, die in de huidige wet in artikel 5a.13e, vierde tot en met zevende lid staan, zijn onnodig belastend en komen met dit voorstel te vervallen. Een aanvullende beoordeling van opleidingen is daarmee niet meer nodig als de instelling het keurmerk ITK onder voorwaarden verliest.

Onderdelen E tot en met P, R en S

Verschillende bepalingen in de WHW bevatten verwijzingen naar de bepalingen, zoals deze in het huidige hoofdstuk 5a staan. Deze verwijzingen zijn in overeenstemming gebracht met de onderhavige wijzigingsvoorstellen.

Onderdeel Q

In artikel 9.18, eerste lid, wordt een nieuw onderdeel e toegevoegd en daarmee een nieuwe taak aan de opleidingscommissie toebedeeld, te weten het bespreken van het visitatierapport. Het visitatierapport wordt overeenkomstig het nieuwe artikel 5.13, vijfde lid, door het instellingsbestuur aan de opleidingscommissie verstrekt.

ARTIKEL II tot en met VI

PM

De Minister van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap,

dr. Jet Bussemaker

Bijlage 1, behorende bij de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel tot wijziging van onder meer de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek met het oog op het optimaliseren van het accreditatiestelsel (Wet accreditatie op maat)

Transponeringstabel van de oude bepalingen in hoofdstuk 5a van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) naar de nieuwe bepalingen in hoofdstuk 5.

Oude bepalingen hoofdstuk 5a	Nieuwe bepalingen hoofdstuk 5
5a.1	5.1
5a.2, eerste lid	5.2, eerste lid
5a.2, tweede lid, eerste, tweede en derde volzin	5.2, tweede lid, onderdelen b t/m d en 5.14, eerste lid
5a.2, tweede lid, vierde volzin	5.2, tweede lid, onderdeel b, 5.14, eerste lid
5a.2, lid 2a	5.6, tweede lid, onderdelen b en c, en 5.7, derde lid
5a.2, derde lid, eerste volzin	5.2, tweede lid, onderdeel e
5a.2, derde lid, tweede volzin	5.20, tweede lid, en 5.30, tweede lid
5a.2, lid 3a	5.2, eerste lid, onderdeel a, 5.10, derde lid
5a.2, vierde lid	5.2, derde lid
5a.2, vijfde lid	5.3, zesde lid
5a.2, zesde en zevende lid	5.2, vierde en vijfde lid
5a.2a, eerste lid	5.2, tweede lid, onderdeel f, 5.3, eerste lid
5a.2a, tweede t/m vierde lid	5.3, tweede t/m zesde lid
5a.3	5.4
5a.6b	5.5
5a.8, eerste lid, onderdelen a, b en d	5.3, eerste lid
5a.8, eerste lid, onderdelen b en c	5.14
5a.8, tweede lid	5.12
5a.8, derde lid	5.15, derde lid.
5a.9, eerste lid	5.11, tweede lid
5a.9, tweede lid	5.11, tweede lid
5a.9, derde lid	5.12
5a.9, vierde lid, eerste volzin	5.15, derde lid
5a.9, vierde lid, tweede volzin	5.15, zesde lid jo. 5.10, derde lid
5a.9, vijfde lid	5.17, eerste lid
5a.9, zesde lid	5.17, tweede lid
5a.9, zevende lid	-
5a.9, achtste lid	5.15, vierde lid
5a.9, negende lid	5.15, vijfde lid
5a.9, tiende lid	5.15, vierde lid
5a.10	5.10
5a.10a, eerste lid, onderdeel a	5.3, tweede lid
5a.10a, eerste lid, onderdeel b	5.6, vierde en vijfde lid
5a.10a, tweede lid	5.7, eerste lid
5a.10a, derde lid	5.7, tweede lid
5a.10a, vierde lid	5.8, eerste lid, onderdeel b jo 5.25, vijfde lid
5a.10a, vijfde lid	5.3, eerste lid, onderdeel d

5a.11, eerste lid, eerste volzin	5.6, eerste lid
5a.11, eerste lid, tweede volzin	5.6, derde lid
5a.11, tweede lid, eerste volzin	5.7, vijfde lid
5a.11, tweede lid, tweede volzin	5.10, eerste lid, onderdelen e en f
5a.11, derde lid	5.9, eerste lid
5a.11, vierde lid	5.8, tweede tot en met vijfde lid, 5.19, 5.21
5a. 11, vijfde lid	5.8, eerste lid, onderdeel a
5a.11, zesde lid	5.8, eerste lid, en 5.19, eerste lid
5a.11, zevende lid	5.8, eerste lid, onderdeel b, jo 5.19, eerste lid
5a.11, achtste lid	5.7, zesde lid en 5.10
5a.11, negende lid	5.8, zesde lid
5a.11, tiende lid	5.15, vierde lid
5a.12	5.21
5a.12a	5.16, derde lid
5a.12b	5.20
5a.13	5.22
5a.13a	5.23, eerste lid
5a.13b, eerste lid	5.3, tweede lid
5a.13b, tweede lid	5.23, tweede lid
5a.13c, eerste lid	5.24, eerste lid
5a.13c, tweede lid	5.26, eerste lid
5a.13c, derde lid	5.26, derde lid
5a.13c, vierde lid	5.23, vijfde lid
5a.13d, eerste lid	5.23, vierde lid
5a.13d, tweede lid	5.28, vijfde lid
5a.13d, derde lid	5.23, tweede lid
5a.13d, vierde lid	5.28
5a.13d, vijfde lid	5.27, eerste lid, onderdeel a
5a.13d, zesde lid	5.24, tweede tot en met vierde lid
5a.13e, eerste lid	5.25, eerste tot en met vierde lid
5a.13e, tweede lid	5.30
5a.13e, derde lid	5.31
5a.13e, vierde lid, vijfde en zesde	-
5a.13f	5.25, derde lid
5a.13g	5.25, eerste en tweede lid
5a.15	5.32

Bijlage 2, behorende bij de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel tot wijziging van onder meer de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek met het oog op het optimaliseren van het accreditatiestelsel (Wet accreditatie op maat)

Transponeringstabel van de nieuwe bepalingen in hoofdstuk 5 van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) naar de oude bepalingen in hoofdstuk 5a.

Nieuwe bepalingen	Oude bepalingen
5.1	5a.1
5.2	5a.2, eerste, tweede en derde lid, lid 3a, eerste volzin, vierde, zesde en zevende lid
5.3	5a.2a, eerste lid, tweede deel, tweede t/m vierde lid, 5a.2, vijfde lid, 5a.10a, eerste lid, onderdeel a
5.4	5a.3
5.5	5a.6b
5.6, eerste lid	5a.11, eerste lid, eerste volzin
5.6, tweede lid	5a.2, lid 2a
5.6, derde lid	5a.11, eerste lid, tweede volzin
5.7, eerste en tweede lid	5a.10a, tweede en derde lid
5.7, vierde lid	5a.2, lid 2a
5.7, vijfde lid	5a.11, tweede lid, eerste volzin
5.7, zesde lid	5a.11, achtste lid
5.8, eerste lid	5a.11, zesde lid
5.8, tweede en derde lid	5a.11, vierde lid, eerste volzin
5.8, vierde lid	-
5.8, vijfde lid	5a.11, vierde lid
5.8, zesde lid	5a.11, negende lid
5.8, zevende lid	-
5.8, achtste lid	5a.11, achtste lid
5.9, eerste lid	5a.11, derde lid, eerste volzin
5.9, tweede en derde lid	5a.11, vierde lid
5.10	5a.10
5.11, eerste lid	-
5.11, tweede lid	5a.9, eerste lid jo artikel 5a.8, derde lid
5.11, derde lid	5a.2, lid 2a
5.11, vierde lid	-
5.12	5a.8, tweede lid
5.13	Artikel 1.18, derde lid
5.14	5a.2, tweede lid
5.15, eerste lid	5a.9, derde lid
5.15, tweede lid	5a.2, lid 2a
5.15, derde lid	5a.9, vierde lid jo 5a.8, derde lid
5.15, vierde lid	5a.9, tiende lid
5.15, vijfde lid	5a.9, negende lid
5.15, zesde lid	5a.10, eerste lid, onderdeel c
5.20	5a.12b, 5a.2, derde lid
5.21	5a.12
5.22	5a.13
5.23	5a.13a, 5a.13b, tweede lid, 5a.13c, vierde lid, 5a.13d, eerste lid
5.24	5a.13d, eerste, derde en zesde lid

5.25	5a.13e, eerste lid, 5a.13f, 5a.13g, 5a.10a, vierde lid
5.26	5a.13c, tweede tot en met vierde lid
5.27	5a.13d, vijfde lid
5.28	5a.13d, vierde lid
5.29	5a.13d, zesde lid
5.30	5a.13e, tweede lid
5.31	5a.13e, derde lid
5.32	5a.15